

(ויקבל השווה), כי כני"ל — אין ביתור זה כל מעלה. ואדרבה — באם לא יחזיר אין בידו אף שטר אחד ודאי מקרן המאה. וק"ל.

הרוצים בזה — יודיעו שמשם (בצירוף שם האם) ויזכירו על ציון כ"ק אדמו"ר (מהור"י צ"צ) (ממלא מקום בעל ההילולא).

כל ענין שליחות האמורה הוא אך ורק עד תום המעל"ע של י"ג ניסן ה'תשכ"ו.

* * *

הנהלת המוסד וכו' — יכניסו כל הכסף (לאחרי ניכוי ההוצאות) ורשימות השמות — להנהלת קרן המאה (בארצה"ב וקנדה — ישלחו הני"ל להנהלת קרן המאה המרכזית) או לבא כחנו בענין זה (כפי הרשום בשולי הגליון) במשך המעל"ע דיום ההילולא ועכ"פ — קודם חג הפסח.

ארז"ל: אין משנין מצדקה לצדקה ובני"ל לא יעשו עולה אפילו כגון זו. ובכמה ענינים שללו גם ההלואה לזמן מקופת הצדקה. וגם בנדו"ד כן הוא. וביתר תוקף כי כיון שכל הדבר נעשה בתור שליחות מנהלת "קרן המאה". הרי באם ישנו בזה (ע"י הלואה וכיו"ב) הרי בטלה השליחות מעיקרא ואין לכהני"ל כל תוקף ותוכן. וק"ל.

בכבוד ובברכת הצלחה בחיזוק והתרחבות המוסדות

ובברכה חג הפסח כשר ושמוח

הנהלת "קרן המאה"

בהצעת כ"ק אדמו"ר שליט"א האמורה הדגיש אשר, כמובן, זהו בהוספה על השתתפות כאו"א בהתועדות מתאימה במשך המעל"ע של יום ההילולא.

✿ ✿ ✿

אין משנין מצדקה לצדקה: טושו"ע יו"ד רסרנ"ט.

לזכות

החתן התי לוי יצחק שיחי גאלדמאן

והכלה מרת חי' מושקא שתחי' מונדשיין

לרגל בואם בקשרי השידוכין בשעה טובה ומוצלחת

גי ניסן, ה'תשע"ו

שנת הקהל את העם

✿

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' יהושע בנימין וזוגתו מרת חנה רבקה שיחי גאלדמאן

הרה"ת ר' דוד וזוגתו מרת שרה חנה שיחי מונדשיין

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' משה פסח וזוגתו מרת אסתר שיחי גאלדמאן

הרה"ת ר' ישראל וזוגתו מרת רייזל שיחי זאיאנץ

הרה"ת ר' שלום דובער וזוגתו מרת שיינא שיחי חייקין

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קונטרס

י"ג ניסן שנת הק"ן

(י"ג ניסן ה'תרכ"ו — ה'תשע"ו)

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקל"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה (ופרצת)

שנת הקהל

שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

[מכתב המזכירות – בקשר לשנת המאה]

הנהלת "קרן המאה"

מטרת הקרן: להו"ל ספרי כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק"
וכתביו, להפיץ לימוד תורתו בנגלה ובחסידות.
– נוסד בשנת המאה להסתלקות הילולא שלו –
(היתרכ"ו – היתשכ"ו)

ב"ה, ח' ניסן, היתשכ"ו

– שנת המאה להסתלקות הילולא של
כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" –
ברוקלין, נ"י.

כבוד ארגוני ומוסדות חב"ד די בכל אתר ואתר
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

על פי הצעת כ"ק אדמו"ר שליט"א – ובהמשך המגבית ל"קרן המאה" כפי המבואר
בשיחת ש"פ ראה, אדר"ח אלול היתשכ"ה –

כדי לתת האפשרות לכל אחד מארגוני ומוסדות חב"ד, הנהלתו, חבריו תומכיו וכו'.
לזכות בזכות מיוחדת בעצם יום ההילולא של כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" י"ג ניסן דשנת
היתשכ"ו, שהיא שנת המאה להסתלקות הילולא שלו.

הננו לתת לכם יפוי כח לקחת **כשלוחינו** שטרי-כסף יחידות (דולר אחד, לירה אחת
וכיו"ב) מטבע דמדינתכם וליחדם למטרה דלקמן.

כל אחד ואחת מהשייכים למוסדכם (תומכיו, הנהלתו וכו') יכולים **במשך המעל"ע**
דיום ההילולא לקנות אצלכם (בתור שלוחנו) שטר **אחד** (ולא יותר) מהשטרות הני"ל, במחיר
לא פחות מ"כפול" (היינו פי שניים מהיחידה של השטר) כהכנסה **לקרן המאה**. ועי"ז –
השתתפות בפעולותיו. וכל המרבה במחיר (והשתתפות זו) – הרי זה משובח, כמובן ופשוט.

אבל **אין כל ענין (ואדרבא – היפך הכוונה הוא)** שאיש אחד יקנה יותר משטר אחד.
ת' המוסדות תומכי תמימים, תורת אמת, אחי תמימים, אהלי יוסף יצחק, בית
רבקה, בית חנה, אהלי תורה ותי' מוסדות תורה בכלל – שירצו לקנות שטרות כדלעיל –
ישלמו לא יותר **מכפול**. [והרוצים להוסיף ע"ז – תהי' ההוספה בלימוד תורת בעל ההילולא].

כל הקונים והקונות של השטרות הני"ל – הוא **בתנאי** שכל השייכים ללימוד תורה
ילמדו במשך המעל"ע דיום ההילולא מתורת בעל ההילולא – עכ"פ ענין אחד בנגלה וענין
אחד בחסידות. [הנשים – בענינים המתאימים ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר הזקן בהל' תי"ת
פ"א סי"ד בסיומו].

מי שקנה וגם קנו לזכותו ולכן נמצא בידו יותר משטר אחד – בודאי יחזיר היתר

מכתב המזכירות: **במוצ"ש** אור ל"ג ניסן, היתה התוועדות מיוחדת, בה הזכיר הרבי את
המכתב שלפנינו כדלעיל ע' 45 ואילך.

בשיחת ש"פ ראה, אדר"ח אלול היתשכ"ה: נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 288 ואילך.

בס"ד.

פתח דבר

בקשר עם י"ג ניסן, יום מלאות מאה וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של
כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" בשנת ה'תרכ"ו – הננו מוציאים לאור קונטרס י"ג
ניסן שנת הק"ן (הכולל את המאמרים והשיחות שנאמרו בשנת ה'תשכ"ו במלאות
מאה שנה להסתלקות – תדפיס מתורת מנחם כרך מו, ובסופו מכתב המזכירות
בקשר עם יום ההילולא המאה).

*

ויה"ר שנוזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו
נשיאנו בראשם, וישמענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ב' ניסן, ה'תשע"ו (ופרצה),

שנת הקהל

שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2016 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5776 • 2016

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

המרכה הרי זה משובח", ולכן דוקא במצוה כזו צ"ל השמחה וטוב לבב ביתר שאת וביתר עוז.

ובטוח הוא הקב"ה שימלא הבטחתו "ובחנוני נא בזאת"¹³⁸, שע"ז תהי' עשירות ברוחניות ועשירות בגשמיות — שזהו הפירוש הפשוט במאמר והודעת ופס"ד רבותינו ז"ל: "עשר בשביל שתתעשר"¹³⁹, שלא זו בלבד שע"י נתינת הצדקה לא יחסר ח"ו, ולא זו בלבד שיהי' כמקודם, אלא אדרבה — שיתוסף עוד יותר, והוספה שלא בערך, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה".

וההתחלה בזה — תהי' בניגון שמח, ואח"כ גם בנתינה מתוך שמחה, שאז תהי' גם הנתינה באופן של פריצת גדר¹⁴⁰.

[ניגון ניגון שמחה כשכ"ק אדמו"ר שליט"א מעודד השירה בשמחה רבה.

אח"כ נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א את המזונות והיין עבור ההתוועדות שתיערך במשך המעתי-לעת.

ואח"כ צוה לנגן ניגון הצ"צ, הניגון "הושיעה את עמך", והניגון "ממצרים גאלתנו".]

בס"ד. ש"פ ויקהל-פקודי, פרשת החודש, מבה"ח ניסן, ה'תשכ"ו
(הנחה בלתי מוגה)

החודש¹ הזה לכם ראש חדשים וגו'², ומביא כ"ק אדמו"ר הצמח צדק במאמרו ד"ה זה משנת תרכ"ו³ שאמרו קודם הסתלקותו⁴ (והרי השנה היא שנת המאה להסתלקות-הילולא שלו) מ"ש במדרש⁵ החודש הזה לכם הה"ד⁶ אשרי הגוי אשר ה' אלקיו העם בחר לנחלה לו, משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים, וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ראש חודש של גאולה, שבו נגאלו ישראל ממצרים, ובו עתידין להגאל, שנאמר⁷ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

(ב) **וממשיך** בהמאמר⁸ שיש להקדים הקיצור מהדרוש בתורה אור⁹ ע"פ¹⁰ לכן אמור לבני ישראל אני הוי' והוצאתי אתכם, שמביא שם מארז"ל¹¹ מזכירין יציאת מצרים בלילות, דהיינו גם בלילות, וצריך להבין מה נשתנה נס יצי"מ מכל הנסים שלא הוזהרנו עליהם להזכירם כל כך. ומתחיל לבאר הענין דיציאת מצרים שעל זה אמרו חז"ל¹² בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו בכל יום בבוקר ובערב כאילו הוא עת יצי"מ, שישנו גם הענין דיצי"מ ברוחניות למעלה בעולמות העליונים, וכמו כן למטה בנפש בעבודת האדם. והענין בזה, דהנה כתיב¹³ מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים, שמזה נעשה למטה בנפש האדם ענין השמחה בקיום התומ"צ, שמחה של מצוה,

(1) מאמר זה הוא חלק ממאמר ד"ה החודש הזה לכם תרכ"ו (כ"ה ב"פתח דבר" לקונטרס "מאמר החודש הזה לכם — תרכ"ו"). וראה גם השיחה בקשר להמאמר (לקמן ס"ע 9 ואילך).
(2) בא יב, ב.
(3) נדפס באוה"ת שמות ע' רסד ואילך, ובקונטרס בפ"ע (ב' ניסן תשכ"ו) — בתוספת איזה הערות ומ"מ מכ"ק אדמו"ר שליט"א שנדפסו בהתחלת הקונטרס.
(4) כן נרשם בא' הביכלאך שבו נמצא מאמר זה (בוך "87-שניידערמאן").
(5) שמו"ר פט"ו, יא.
(6) תהלים לג, יב.
(7) מיכה ז, טו.
(8) בהבא לקמן — ראה גם ד"ה החודש באוה"ת בא ח"ח ע' ב"תתקכ ואילך. ד"ה הנ"ל תשי"ז (סה"מ תשי"ז ע' קעד ואילך). פלח הרמון ע"ס שמות ע' סו ואילך.
(9) וארא נז, ב.
(10) וארא ו, ו.
(11) משנה ברכות יב, ב.
(12) משנה פסחים קטז, ב. תניא רפמ"ז.
(13) שה"ש ז, ז. וראה גם ד"ה החודש עזר"ת (סה"מ עזר"ת ע' קלה ואילך). ד"ה הנ"ל תשי"ד. תשי"ט (סה"מ תשי"ד ע' קכב ואילך. תשי"ט ע' קנו ואילך).

(140) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

(138) מלאכי ג, י"ד.
(139) תענית ט, רע"א. וש"נ.

משפט, אלא מלכתחילה באופן של חסד, והחסד הוא מבחי' היותר נעלית שבאתערותא דלעילא, ונמשך לאח"ז הן ברוחניות והן בגשמיות, ועד לגאולה כפשוטה.

וכשם שביצי"מ נאמר¹²⁷ "וינצלו את מצרים", כך יהי' גם עתה, בגאולה מהגלות הרביעי, ו"ברכוש גדול"¹²⁸ אפילו בערך ל"רכוש גדול" דיצי"מ, כפי שיהי' ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

יג. מסתמא קראו כולם את המכתב שיצא מ"הנהלת קרן המאה" בנוגע להשתתפות ב"קרן המאה"¹²⁹.

ואם בכל השנה הי' זמנו, עאכו"כ שזמנו הוא ביום ההילולא עצמו, שאז הו"ע העלי' כו"¹³⁰, ועד לעלי' שלא בערך דוקא, שזוהי אמיתית העלי' ע"פ תורת החסידות, ועאכו"כ ביום ההילולא שבו עוברים ממאה למאה ואחת (שמסתיימים מאה שנה, ומתחילה שנת המאה ואחת), שאז ישנם ב' המעלות ביחד, הן המעלה דמאה, והן המעלה דמאה ואחת, ש"שקולה כנגד כולן כו" (כמבואר בארוכה¹³¹ בפירוש מארז"ל¹³² "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחת").

ולכן, יש מעלה מיוחדת ביום זה לגבי כל הימים שלפנ"ז, אע"פ שגם הם היו בשנת המאה להילולא-הסתלקות שלו, בנוגע להשתתפות כפשוטו בגשמיות — כמשנ"ת כמ"פ שמצינו אפילו בנוגע לעניני נבואה, "רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני"¹³³, שכאשר מקשרים עם ענין גשמי למטה, אזי בטוחים שסו"ס יומשך הענין בשלימות ללא שינויים¹³⁴, "מידו המלאה הפתחה הקדושה והרחבה"¹³⁵.

ובכן: פרטי הדברים בזה — נתבארו בארוכה בהמכתב, ולא באתי אלא להעיר, וגם להוסיף ולהדגיש, שיש לעשות זאת מתוך שמחה וטוב לבב, ככל המצוות¹³⁶, ועאכו"כ במצוה שיש בה חסרון כיס¹³⁷, ואדרבה — החסרון כיס צריך להיות גדול ביותר, כיון שצריך ליתן באופן ש"כל

כמ"ש¹⁴ עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, שזהו מצד גודל מעלת גילוי אוא"ס ב"ה למטה שנעשה ע"י קיום התומ"צ, שהוא נעלה יותר מרוב כל, שהם תענוגי עוה"ב, דהיינו כל התענוגים רוחניים דג"ע התחתון וג"ע העליון, וכמבואר במק"א¹⁵ שברוב כל נכללים כל הגילויים שיהיו במשך נ' אלפים יובלות. וענין זה נעשה ע"י ההתבוננות במ"ש¹⁶ כי נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים, היינו, שכל מה שנמשך ומאיר על ארץ ושמים, ארץ זה ג"ע התחתון ושמים זה ג"ע העליון, אינו אלא הודו וזיוו של שמו, היינו, הארה בלבד מבחי' שמו, שהיא מדת מלכותו, שנקרא שמו מלך עליהם, כי גם שמו נשגב לבדו, ורק הודו וזיוו של שמו הוא הנמשך ומאיר על ארץ ושמים, געה"ת וגעה"ע. ומוסיף הצ"צ, שאפשר לפרש ענין זה (שגם שמו נשגב לבדו, ורק הודו וזיוו של שמו מאיר על ארץ ושמים) ע"פ מ"ש בהביאור לדרוש זה¹⁷ שיש במלכות ב' בחינות, בחי' חיצונית ובחי' פנימיות, כמ"ש בזהר הרקיע מהארז"ל ר"פ בראשית בפירוש מ"ש¹⁸ כשושנה בין החוחים כן רעיית גר', שבחי' חיצונית המלכות שיורדת לבי"ע להחיותן זהו ענין שושנה בין החוחים, ובחי' פנימיות המלכות שאינה יורדת כלל הוא בחי' רעיתי. ועפ"ז יש לומר שנשגב שמו לבדו זהו פנימיות המלכות, והודו וזיוו של שמו שנמשך על ארץ ושמים היינו חיצונית המלכות. וזהו שקיום התומ"צ הוא נעלה יותר מרוב כל שהם התענוגים דגעה"ת וגעה"ע, לפי שאינם אלא מבחי' הודו וזיוו של שמו בלבד, משא"כ קיום התומ"צ שעז"נ אשר קדשנו במצוותיו, במצוותיו ממש, שבהם מלובש אוא"ס ב"ה בעצמו ובכבודו ממש. וע"י התבוננות זו ישמח ויגל באוא"ס ב"ה המתפשט ומתלבש בעסק התומ"צ, שהוא למעלה מהאור וגילוי שמאיר על ארץ ושמים, בגעה"ת וגעה"ע. וזהו כללות הענין דיצי"מ שבכל דור ודור וכל יום ויום, שע"י קיום התומ"צ שבהם מלובש אוא"ס ב"ה בעצמו ובכבודו ממש, נעשית היציאה מכל המיצרים וגבולים דסדר השתלשלות.

ג) **ובזה** יובן¹⁹ מ"ש בהתחלת עשרת הדברות שבמתן תורה אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים²⁰, וידועה השאלה²¹ למה

(131) תניא פט"ו.

(132) חגיגה ט, ב.

(133) שמואל"ב כג, ב.

(134) ראה דרשות הר"ן דרוש ב. רמב"ן לך לך יב, ו. לבוש על הרקאנטי לך לך שם.

(135) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

(136) ראה רמב"ם הל' לולב בסופן.

(137) ראה פרש"י ר"פ צו.

(127) בא יב, לו.

(128) לך לך טו, יד.

(129) נדפס באג"ק חכ"ד ע' קיג ואילך.

לקמן ע' 47 ואילך. וראה גם תו"מ חמ"ד ע' 316. וש"נ.

(130) ראה תניא אגה"ק סז"ך וכ"ח. סידור

(עם דא"ח) שער הלי"ג בעומר דש, סע"ב

ואילך.

(14) תבוא כח, מז.

(15) ראה תו"א תצוה פא, ג.

(16) תהלים קמח, יג.

(17) תו"א שם נח, ד.

(18) שה"ש ב, ב.

(19) ראה גם ד"ה החודש עטר"ת; ה'ש"ת

(סה"מ עטר"ת ע' שכג ואילך; ה'ש"ת ע' 20

ואילך). ועוד.

(20) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.

(21) ראה ראב"ע יתרו כ, א. מאמרי

אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' תא. וש"נ.

יא. מאמר (כעין שיחה) ד"ה איתא בזהר עה"פ ויהיו חיי שרה מאה שנה¹¹⁵.

* * *

יב. כרגיל בכל התוועדות¹¹⁶, ובפרט בהתוועדויות העיקריות — יש להזכיר גם בפרטיות אודות אחינו הנתונים במיצר ובשבי,

וגם אודות באי-כחם שכבר בקעו וסללו את הדרך ונמצאים כבר במצב של חירות בגשמיות, בארצנו הקדושה, ובפרטיות — בכפר חב"ד, ויה"ר שתהי' זו התחלה טובה — "בניסן נגאלו כו"¹¹⁷ — עבור אלו שנמצאים עדיין במיצר ושבי, שתהי' אצלם גאולה כפשוטה, וכידוע הסיפור¹¹⁸ שאמרו לצמח צדק שצריכים גאולה בגשמיות, באופן שיכולים לראות בעיני בשר ולמשש בחוש המישוש.

זאת ועוד:

כשם שגאולת מצרים, "בנערנו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"¹¹⁹, ועד ש"לא תשאר פרסה"¹²⁰, היתה "בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור"¹²¹, שלא שינו לבושם וכו'¹²² — כך גם עתה, בדרא דעקבתא דמשיחא, שזהו דורנו זה, שנמצאים בתכלית הירידה בחושך כפול ומכופל, ואין אפשרות אחרת מלבד העלי', שתהי' "כהרף עין"¹²³, "כימי צאתך מארץ מצרים"¹²⁴ — יהי' זה בזכות נשים צדקניות שבדור זה¹²⁵.

וכמו"כ בזכות אותן נשים שכבר בקעו ויצאו מן המיצר אל המרחב כפשוטו — תהי' סלילת הדרך להמשיך בגלוי את הגאולה כפשוטה, גאולה גשמית וגם גאולה רוחנית, לכל אחד ואחת מאלו הנמצאים במיצר ושבי.

ויהי' זה בדרכי נועם ובדרכי שלום, ובטוב וחסד הנראה והנגלה — כמשנת"ל¹²⁶ (מהמאמר של הצ"צ) שחודש ניסן הוא בחי' חסד, ולא רק באופן שעומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, שזהו עדיין ענין של

(115) בקשר עם הענין המיוחד ביום ההילולא דשנה זו — שנת המאה (המו"ק).
 (116) ראה גם תו"מ חמ"ו ע' 190. וש"נ.
 (117) ר"ה יא, רע"א. שמו"ר פט"ו, יא.
 (118) ראה גם תו"מ שם ע' 115. וש"נ.
 (119) בא יו"ד, ט.
 (120) שם, כו.
 (121) סוטה יא, ריש ע"ב.
 (122) מדרש לקח טוב וארא ו, ו. תבוא כו, ה.
 (123) מכילתא ופרש"י בא יב, מא.
 (124) מיכה ז, טו.
 (125) ראה יל"ש רות רמז תרו (בסופו).
 (126) ד"ה החודש דש"פ צו פ"ג (לעיל ע' 15). וש"נ.

נאמר אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ולא נאמר אשר בראתי שמים וארץ, שזהו פלא גדול יותר מיצי"מ. ואף שהענין דבריאת שמים וארץ נזכר בהמשך עשה"ד, שזהו מ"ש במצות שבת כי ששת ימים עשה הוי' את השמים ואת הארץ גו' וינח ביום השביעי²², מ"מ, גבי אנכי הוי' אלקיך נזכר רק אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ולא נזכר בריאת שמים וארץ. אך הענין הוא, שבריאת שמים וארץ נמשכת מבחי' דיבור העליון, כמארו"ל²³ בעשרה מאמרות נברא העולם, שהיא בחי' אחרונה, בחינת המלכות. ויתירה מזה, כמשנת"ל שההמשכה בעולמות מבחי' המלכות היא (לא מבחי' פנימיות המלכות, אלא) מבחי' חיצוניות המלכות בלבד. אבל הענין דיצי"מ הוא ע"י בחי' אנכי, שהוא כביכול מהותו ועצמותו, והיינו, לפי שיציאת מצרים היא היציאה מהמצרים וגבולים של סדר ההשתלשלות. וזהו גם החילוק שבין עשה"ד שמתחילים באל"ף (אנכי) לבריאת שמים וארץ שמתחילה בבית"ת (בראשית), כי הבית"ת הו"ע בחכמה יבנה בית²⁴, בחי' החכמה בלבד, אבל האל"ף הוא אותיות פלא²⁵, שלמעלה מהחכמה.

ד) **וזהו** שאמרו חז"ל משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים, וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ר"ח של גאולה, שזהו כללות החילוק שבין החדשים תשרי וניסן, דכיון שבתשרי נברא העולם, הרי קביעת ראשי חדשים משבחר בעולמו היא באופן שתשרי הוא החודש הראשון, וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ר"ח של גאולה, שהוא חודש ניסן. והענין בזה, דהנה כתיב²⁶ ויקהלו גו' בירח האתנים בחג הוא החודש השביעי, ומביא רש"י מ"ש בת"י בירחא דעתיקיא דקרן לי' ירחא קדמאה וכען הוא ירחא שביעאה, משניתנה תורה, וכתב בניסן שהוא ראש חדשים, נקרא תשרי שביעי. וצריך להבין, מפני מה הי' תחילה תשרי ירחא קדמאה ואח"כ נעשה ניסן חודש הראשון. ואם מפני שהגאולה היתה בניסן לכן נקרא ניסן ראשון לחדש השנה, הרי הא גופא קשיא, למה לא היתה הגאולה בחודש תשרי. ובפרט שבתשרי היתה אתחלתא דגאולה, כמארו"ל²⁷ בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים, וא"כ, למה לא היתה הגאולה עד ניסן שהוא דוקא חודש של גאולה. אך הענין הוא²⁸,

(22) יתרו כ, יא.
 (23) אבות רפ"ה.
 (24) משלי כד, ג.
 (25) ראה לקו"ת ויקרא א, ב. ובכ"מ.
 (26) מלכים"א ח, ב.
 (27) ר"ה יא, א"ב.
 (28) בהבא לקמן — ראה גם ד"ה החודש עטר"ת; היש"ת (סה"מ עטר"ת ע' שלב ואילך; היש"ת ע' 28 ואילך).

שחודש תשרי שבו נברא העולם יש בו ההגבלה דגדרי העולם כפי שהוא מצד סדר ההשתלשלות. ובוזה נכלל גם הענין דבחר בעולמו, שעם היותו למעלה מהתהוות העולם, הרי זה עדיין בגדרי סדר ההשתלשלות. דהנה, התהוות העולם היא מבחי' המלכות (כנ"ל), והבחירה בעולמו הו"ע המשכת היסוד במלכות²⁹. וענין זה (הבחירה בעולמו שלמעלה מהתהוות העולם) הוא ע"ד מארז³⁰ בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין ואח"כ שיתף עמו מדת הרחמים, כמ"ש³¹ ביום עשות הוי' אלקים ארץ ושמים. אמנם, גם לאחרי הבחירה בעולמו ישנה עדיין ההגבלה דסדר ההשתלשלות, ולכן לא יכול להיות הענין דיציאת מצרים, יציאה מהמצרים וגבולים של סדר ההשתלשלות. וזהו שבר"ה רק בטלה עבודה מאבותינו במצרים, והיינו, שהגילוי דר"ה פעל רק לבטל העבודה מהם, אבל לא לצאת ממצרים לגמרי. ורק כשבחר ביעקב ובניו קבע בו ר"ח של גאולה, חודש ניסן, שבו נמשך מבחי' התפארת, ולמעלה יותר, עד לבחי' האור שלמעלה מהשתלשלות, שע"ז נעשה הענין דיצי"מ ומ"ת. וזהו גם העילוי דניסן לגבי תשרי, שבתשרי הוא ראש השנה שהוא יום הדין, ואף שע"י תקיעת שופר עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים³², מ"מ, הרי זה בחי' משפט, והיינו, שהגילוי שנמשך מלמעלה הוא לפי אופן עבודת האדם באופן של אתערותא דלתתא, ולכן הרי זה במדידה והגבלה (וע"ד שגם לאחרי ששיתף עמו מדת הרחמים ישנם ההגבלות שמצד גדרי העולם), משא"כ חודש ניסן שבו נגאלו ישראל ממצרים (לא מצד זכותם, אלא) מצד חסדו של הקב"ה³³, שזהו"ע הגילוי מלמעלה שנמשך באופן של אתערותא דלעילא, ולכן הוא למעלה מהמדידה וההגבלה דסדר השתלשלות³⁴.

(ה) **והנה** מצד המעלה דניסן לגבי תשרי תהי' גם הגאולה העתידה בניסן דוקא. והענין בזה³⁵, דהנה, בגמרא³⁶ יש פלוגתא בין ר' אליעזר ור' יהושע, דר"א ס"ל דבניסן נגאלו ובתשרי עתידין להגאל, ור"י ס"ל דבניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל. ואזדו לשיטתייהו בפלוגתתם

(29) ראה סה"מ אע"ת"ר ע' קל. וראה
 (30) פסיקתא רבתי פ"מ, ב. פרש"י בראשית
 א, א.
 (31) בראשית ב, ד.
 (32) פסיקתא דר"כ פסקא כג (בחודש השביעי). ויק"ר פכ"ט, י.
 (33) ראה גם שמור"ר פ"ו, ד.
 (34) ראה גם ד"ה החודש תשל"ה (תו"מ סה"מ אדר ע' צו ואילך).
 (35) ראה גם ד"ה החודש באוה"ת שם ע' רס ואילך. סד"ה הנ"ל תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' קלח). ד"ה הנ"ל תשל"ה. ועוד.
 (36) ר"ה יא, רע"א.

ואע"פ שלכאורה הי' ענין של הסתלקות-הילולא, ועתה אוחזים כבר בשנת המאה — הרי ידוע מה שסיפר רבינו נשיאנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, אודות הצ"צ¹⁰⁸, שנסע לפטרבורג להשתתף באסיפה הידועה, ובפני כל הנאספים יצא בתקיפות הכי גדולה נגד באי-כח הממשלה, באופן של מרידה בפועל, וכשחזר, שאל אצלו א' הגדולים: היתכן שהעמיד את עצמו בסכנה, בהוסיפו, שגם אם לא חשב על עצמו, הי' לו לחשוב אודות החסידים וכלל ישראל, והשיב לו הצ"צ שתי תשובות: התירוץ — שיש לו בנים, ואי בעית אימא — שכאשר חסידים יתאחדו ביחד, "וועלן זיי דאָס דורכטראַגן"¹⁰⁹ (זהו — לערך — תוכן הדברים¹¹⁰). ולכן: בעמדנו מאה שנה לאחרי ההסתלקות, וגם ללא הענין דבנים — אזי מתאחדים החסידים ביחד "און טראַגן דאָס דורך", ובוקעים את החושך כפול ומכופל של הגלות, וממשיכים — ע"י האל"ף זעירא — הגילוי ד"הוי' יהי' לך לאור עולם"¹¹¹.

ובאופן כזה יוצאים מיום השבת ונכנסים לימות החול, ובאופן שפועלים שהחול יהי' באופן של "חולין שנעשו על טהרת הקודש"¹¹², כיון שזוכים לבנין ביהמ"ק השלישי שיבנה במהרה בימינו, שאז יהי' גם הענין דפרה אדומה, שזהו"ע של קודש, ואז תהי' העבודה לפעול שגם החולין יהיו נעשים על טהרת הקודש.

ופועלים זאת ע"י האחדות של חסידים (ע"פ המענה של הצ"צ), שמבטלת כל עניני גזירות כו', ופורצת כל הגדרים, וממשיכה את הענין ד"אמת הוי' (עד) לעולם"¹¹³.

* * *

י. מאמר (כעין שיחה) ד"ה החודש הזה לכם ראש חדשים¹¹⁴.

* * *

(108) שיחת אחש"פ תרצ"ה סט"ו (סה"מ תשי"א ע' 245). וראה גם תו"מ חכ"ז ע' 457. וש"נ.
 (109) = יעמדו בזה.
 (110) בהשיחה שם: "די אחדות פון חסידים וועט זיי פיהרן אַנטקעגן משיחין".
 (111) ישע"י ס, כ.
 (112) חגיגה יט, ב. וש"נ. וראה תו"א לך לך יג, א. ובכ"מ.
 (113) תהלים קיז, ב.
 (114) קודם התחלת המאמר, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:
 בקשר להדפסת המאמר (של הצ"צ) ד"ה החודש הזה לכם, דובר (לעיל ע' 11. וש"נ) שילמדו מאמר זה, בפנים וגם בעל-פה, "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך" (ואתחנן ו, ז), עד יום ההילולא ועד בכלל.
 ובהתאם לכך, יש לחזור עתה לכל-הפחות שורות אחדות ממאמר זה.

ולכן, כאשר חשבתי איך לכתוב⁹⁹ סדר התוארים של הצ"צ — עלה בדעתי ("איך האב זיך געכאפט"), שהתואר הראשון שהעניק לו רבינו הזקן הוא: "משביעין אותו תהי צדיק", כך, שזהו התואר הראשון שקיבל מנשיא, שמילא את מקומו — "תחת אבותיך יהיו בניך"¹⁰⁰, ו"עטרת זקנים בני בנים"¹⁰¹; ואח"כ בא הענין ד"בוצין בוצין מקטפי ידיע" — הגאונות שלו; ולאחרי כן — כפי שמספר רבינו נשיאנו¹⁰² אודות רבינו הזקן, שבתחילה הי' "א של"ה איד", ואח"כ התחיל ללמוד עניני החסידות ופנימיות התורה בכלל, ורק לאחרי זה הי' ענין החקירה, ואח"כ ענין הקבלה; ועד שהגיע למעמד ומצב שנעשה פוסק — כיון שכבר לא הי' במקום רבו, או ע"י נתינת כח מרבו (שזה הי' לאחרי שכבר נעשה מקובל), ועד שנעשה מנהיג בישראל, נשיא בדורו.

וההתחלה בכל זה היא — "משביעין אותו כו", כפי שהצ"צ מבאר בארוכה בהגהותיו¹⁰³, ש"משביעין" הוא גם מלשון שובע, וכאמור, שענין זה הי' בר"ה הראשונה שלו, מיד לאחרי שנולד, ובהמשך לזה הי' ענין המילה, שאז נעשית כניסת נפש הקדושה בגילוי יותר (שהרי הכניסה עצמה היא מיד בלידתו, שאז הוא הענין ד"משביעין אותו").

ולאחרי כן בא כל המשך הענינים בחיים חיותו בעלמא דין, והסדר בזה — שמיד בכניסתו לתורה, שואל שאלה הקשורה עם נשיאות בישראל — בנוגע למשה רבינו, רעיא מהימנא, רועה ישראל הראשון: מדוע נאמר בו אל"ף זעירא, ועי"ז מעורר את הביאור — בבחינת "תלמיד המחכים את רבו"¹⁰⁴ — שתוכנו הוא התיקון על זה שאדה"ר נכשל בחטא עה"ד, שזהו כללות הענין ד"בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין"¹⁰⁵.

וכללות הענין בזה — שתוכן ג' פרקים הראשונים דספר התניא, שכולל את כל סדר ההשתלשלות שנחלק לג'¹⁰⁶, נאמר בקשר עם לידתו של זה שעליו נאמר "צמח שמו", ובימיו כו' (ככל פרטי הענינים שבדברי¹⁰⁷).

(99) במכתב הכללי די"א ניסן שנה זו (אג"ק חכ"ד ע' קו). — ושם: צדיק, גאון, חוקר, מקובל, פוסק ומנהיג ישראל.
 (100) תהלים מה, יז.
 (101) משלי יז, ו.
 (102) סה"ש תש"ד ע' 131. תש"ז ע' 99.
 (103) קיצורים והערות לתניא ע' נז ואילך. וש"נ.
 (104) ראה לעיל הערה 76.
 (105) קידושין ל, ב. וש"נ.
 (106) ראה גם תו"מ ח"ל ס"ע 58. וש"נ.
 (107) ראה סה"ש תרפ"ז ע' 234. תרצ"א ע' 244. וש"נ.

באופן הגאולה³⁷, דר"א ס"ל אם ישראל עושי תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין, ולכן ס"ל דבתשרי עתידין להגאל, כי אז מתקבלת התשובה ביתר שאת³⁸. ור"י ס"ל דכתיב³⁹ לא בכסף תגאלו, לא בתשובה ומעשים טובים (דאפילו אין עושי תשובה נגאלין⁴⁰), ולכן ס"ל שבניסן עתידין להגאל, כמו ביצי"מ שלא נגאלו מצד זכותם, אלא ע"י הגילוי מלמעלה מצד חסדו של הקב"ה. ויש להוסיף, שזהו גם תוכן פלוגתתם בנוגע לכללות ההשפעה בעולם⁴¹, דר"א ס"ל שכל העולם כולו ממימי אוקיינוס (ממים של מטה ולא ממים של מעלה) הוא שותה, שנאמר⁴² ואד יעלה מן הארץ (ששתה בארץ ועלה) והשקה את כל פני האדמה, דהיינו, שההשפעה מלמעלה היא ע"י הקדמת אתערותא דלתתא, מלמטה למעלה (ע"ד עבודת התשובה), ור"י ס"ל כל העולם כולו ממים העליונים הוא שותה, שנאמר⁴³ למטר השמים תשתה מים, דהיינו, שעיקר ההשפעה היא באופן של אתערותא דלעילא מצד עצמה. והנה, אף שבגמרא יש פלוגתא אם בתשרי עתידין להגאל או בניסן עתידין להגאל, מ"מ, במדרש הכריע וסתם כר"י דבניסן עתידין להגאל⁴⁴. והוא מצד המעלה דניסן לגבי תשרי, שענינו גילוי מלמעלה באופן של אתערותא דלעילא, ולכן הוא למעלה מהמדידה וההגבלה דסדר השתלשלות, כנ"ל.

אמנם עדיין צריך להבין, שהרי ידוע שיש גם מעלה באתערותא דלעילא שבאה ע"י הקדמת אתערותא דלתתא דוקא לגבי אתערותא דלעילא מצד עצמה, כמבואר⁴⁵ בענין אשה מזרעת תחילה יולדת זכר⁴⁶, שע"י הקדמת אתערותא דלתתא (אשה מזרעת תחילה) אזי נמשך הגילוי מלמעלה בבחי' פנימיות, ויש לו קיום ותוקף (יולדת זכר), משא"כ כשאיש מזריע תחילה, שנמשך הגילוי מלמעלה ללא הקדמת אתערותא דלתתא, אזי יולדת נקבה, שהגילוי הוא בבחי' חיצונית בלבד, ואין לו קיום ותוקף (ע"ד תש כחו כנקבה⁴⁷), וכיון שבניסן עתידין להגאל, באופן של אתערותא דלעילא מצד עצמה, הרי יחסר לכאורה העילוי שבהקדמת אתערותא דלתתא, שדוקא עי"ז יולדת זכר. אך הענין הוא, שלעתיד לבוא

(37) סנהדרין צו, סע"ב.
 (38) רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ו.
 (39) ישע"י נב, ג.
 (40) פרש"י סנהדרין שם.
 (41) תענית ט, ב (ובפרש"י).
 (42) בראשית ב, ו.
 (43) עקב יא, יא.
 (44) ראה גם ד"ה הנ"ל תרנ"ד; עטר"ת; ה'ש"ת (סה"מ תרנ"ד ע' קלח; עטר"ת ע' שלב; ה'ש"ת ע' 28. ועוד).
 (45) ראה לקו"ת ויקרא ב, ג. תזריע כ, ב. ובכ"מ.
 (46) ברכות ס, א. פרש"י ויגש מו, טו.
 (47) ע"פ ברכות לב, א. ועוד.

כתיב⁴⁸ ולציון יאמר איש ואיש יולד בה והוא יכוננה עליון, והיינו, שיהי הגילוי ממקום נעלה מאד, שזהו"ע והוא יכוננה עליון, ולכן איש ואיש יולד, שגם כאשר איש מזריע תחילה יהי נולד איש (זכר). והענין בזה, שהמעלה שבאתעדל"ע שע"י הקדמת אתעדל"ת היא דוקא לגבי אתעדל"ע הבאה מעצמה, שלא ע"י עבודה כלל, אך יש גם אתעדל"ע נעלית יותר, והיינו, שלאחרי האתעדל"ע שע"י הקדמת אתעדל"ת אזי נמשכת אתעדל"ע שהיא לעילא ולעילא יותר, ממקום שאין אתערותא דלתתא מגעת שם כלל, ובאתעדל"ע זו ישנם ב' המעלות⁴⁹, הן מעלת האור שלמעלה מהמדידה וההגבלה דסדר השתלשלות, והן המעלה שנמשך בבחי' פנימיות, ויש לו קיום ותוקף, שזהו"ע יולדת זכר. וזהו שבגאולה העתידה נאמר ונודה לך שיר חדש, לשון זכר⁵⁰, וזהו גם מאפילה לאור גדול⁵¹, לשון זכר. ואף שמבואר בשערי אורה⁵² בדיוק לשון הכתוב⁵³ ליהודים היתה אורה גו', אורה דייקא, לשון נקבה, שאורה הוא למעלה מאור, מ"מ, העילוי דאורה הוא רק ביחס לאור סתם, אבל אור גדול הוא למעלה גם מבחינת אורה⁵⁴.

וכן תהי' לנו, שבניסן עתידין להגאל ע"י משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה שאין אחרי' גלות⁵⁰, ועוד לפני' יקויים מ"ש ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, הן כדרשת חז"ל⁵⁵ אורה זו תורה שמחה זה יום טוב ששון זו מילה ויקר אלו תפילין (וכיון שהוקשה כל התורה כולה לתפילין⁵⁶, הרי זה כולל את כל התורה כולה), והן אורה ושמחה וששון ויקר כפשוטם, כן תהי' לנו⁵⁷.

(48) תהלים פז, ה. וראה תו"א מקץ לז, ג ואילך.
 (49) ראה גם לקו"ת שה"ש כד, ב.
 (50) תוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב.
 (51) נוסח ברכת אשר גאלנו — פסחים שם.
 (52) שער הפורים ד"ה וקבל היהודים
 (53) פ"ב ואילך (צח, ב ואילך).
 (54) ראה גם ספר הערכים ח"ב"ד (כרך ד) ערך אורה בתחילתו.
 (55) מגילה טז, ב.
 (56) קידושין לה, א. וש"נ.
 (57) נוסח הברלה דמוצש"ק.

וכיון שהצ"צ נולד בערב ר"ה, נמצא, שמיד לאחר לידתו נאמר מאמר זה. וכיון שבכלל אין ענין שהוא במקרה, ובפרט שהצ"צ מדגיש שמאמר זה נאמר בר"ה הראשונה לחייו (ומה גם שר"ה הו"ע ד"אני היום ילידתיך⁸⁹ אצל כאו"א מישראל⁹⁰), הרי בודאי יש שייכות בין שני הענינים.

ואכן רואים שבמאמר זה נקבע מלכתחילה ענינו המיוחד של הצ"צ:

פרק ראשון שבתניא — התחלת מאמר זה — מתחיל במאמר רו"ל בתושבע"פ: "תניא בספ"ג דנדה", ואח"כ מובא בו מאמר המשנה⁹¹, מאמר הגמרא⁹², פסוקים מתושב"כ (הן מחומש⁹³ והן מנ"ך⁹⁴), מאמר הזהר⁹⁵ ורע"מ⁹⁶, מדרש⁹⁷ ועץ חיים⁹⁸ — ענינים מכל חלקי התורה, פשט רמז דרוש וסוד (וגם פסקי הלכות למעשה — בשייכות לקריאה בשם זה או בשם אחר, שזהו"ע שנוגע לנאמנות לעדות), כפי שבאים בהמשך אחד בפרק הראשון שבתניא (משא"כ בפרקים שלאח"ז).

ועוד זאת, שבפרק ראשון שבתניא מדובר גם אודות נפשות אומות העולם — נוסף על המדובר אודות הנפש שמצד הקליפה שיש בישראל, וכן ה' החלוקות שכוללים את כל בני", מהקצה העליון עד לקצה התחתון.

ובזה מודגשת השייכות לענינו המיוחד של הצ"צ — כפי שנתגלה כאשר התחיל לעבוד עבודתו בזמן נשיאותו (כנ"ל ס"א).

(89) תהלים ב, ז.
 (90) ראה לקו"ת נצבים מז, ב.
 (91) ואל תהי רשע בפני עצמך" (אבות פ"ב מ"ג).
 (92) "משביעים אותו כו" (נדה ל, ב).
 (93) "צדיק וטוב לו כו" (ברכות ז, א). "צדיקים יצ"ט שופטן כו' לא שביק מר חיי לכל ברי" (שם סא, ב). "רבש"ע בראת צדיקים כו" (ב"ב טז, א). "צדיק ורשע לא קאמר" (נדה טז, ב). העובר על איסור קל של דברי סופרים מקרי רשע (יבמות כ, א. נדה יב, א). מי שיש בידו למחות ולא מיחה נק' רשע (שבועות לט, ב). "כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק כו" (סנהדרין צט, א). "כל צדקה וחסד שאומות העולם עושין כו" (ב"ב יו"ד, ב).
 (94) "כ"י דבר ה' בזה וגו' הכרת תכרת וגו'" (שלח טו, לא).
 (95) "ולבי חלל בקרבי" (תהלים קט, כב). "וצדיק יסוד עולם" (משלי יו"ד, כה). "ונשמות אני עשיתי" (ישעי' נו, טז). "וחסד לאומים חטאת" (משלי יד, לד).
 (96) "כל שממועטין עוונותיו וכו'" (זח"ג רלא, א). "וכל טיבו דעבדין האומות כו" (תקוני זהר ת"ו).
 (97) "צדיק ורע לו שהרע שבו כפוף לטוב וכו'" (זח"ב קיז, ב).
 (98) "ראה הקב"ה בצדיקים שהם מועטים כו" (יומא לה, ב). וראה במ"מ ובליקוטי פירושים שם).
 (99) לכל איש ישראל יש שתי נשמות (ש"נ פ"ב). נפשות אוד"ע הן משאר קליפות טמאות שאין בהן טוב כלל (שמ"ט פ"ג).

זעירא בשלימותה, שאכן צריכה להיות ההכרה במעלת עצמו⁸¹ (ועד למעלת אדה"ר — כיון שנשמתו היא "חלק אלקה ממעל ממש"⁸², יציר כפיו של הקב"ה ברוחניות), אלא שצריך לזהר שהכרת מעלת עצמו לא תגרום נפילה ח"ו, עי"ז שתהי' אצלו ענווה וביטול בתכלית (בדוגמת הענווה דמשה, שניצוץ ממנו יש בכל אחד מישראל⁸³), ודוקא ביטול זה הוא הגדלות האמיתית, כמאמר הוזהר⁸⁴: "מאן דאיהו זעיר⁸⁵ איהו רב" — הוגה עי"ז כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"י"ז בתחלתו.

* * *

ט. האמור לעיל אודות כניסתו של הצ"צ לתורה, קשור — כמובן — גם עם כניסת נפש הקדושה שלו, שמתחילה במצות מילה (כמ"ש רבינו הזקן במהדורה תנינא של השו"ע⁸⁶), ועוד לפני"ז — מיד בלידתו⁸⁷. והענין המיוחד שבזה — יכולים לדעת מהמאמר שאמר רבינו הזקן בקשר למאורע זה:

מובא ברשימות רבינו נשיאנו⁸⁸: הצ"צ סיפר, אשר, בר"ה הראשונה לחייו — שנת תק"ן — אמר רבינו הגדול דרוש משביעין אותו תהי צדיק כו', והוא הוא שלשת פרקים הראשונים של ספר התניא.

(81) שהרי לכל אחד מישראל יש מעלות נפלאות, כמובן מזה שאפילו פושעי ישראל מלאים מצות כרימון (ברכות נו, א. וש"נ), ועאכו"כ כאשר "לא בשופטני עסקינן" (ראה ב"ק פה, א. ב"מ מ, א. ב"ב ז, א. ועוד). (82) תניא רפ"ב. (83) "כי הוא משבעה רועים .. ונקרא רעיא מהימנא", והרי ענינו של רועה — שממשיך לצאן מרעיתו, ומצד זה נאמר לכל אחד מישראל "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה גו'" (עקב יו"ד, יב), שכיון ש"יראה מילתא זוטרתא היא .. לגבי משה" (ברכות לג, סע"ב. וש"נ), הרי זה "מילתא זוטרתא" גם לגבי כל אחד מישראל (תניא רפ"ב). (84) ח"א קכב, ב. ח"ג קסח, א. וכפי שנתבאר בארוכה בא' ממאמרי שיחות רבינו נשיאנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר (ראה ד"ה איתא בזח"ג דקס"ח ע"א כו' תרצ"ד שנדפס בהוספות ל"סה"מ תרנ"ט. סה"מ תשי" ע' 121. לקו"ד ח"ג תקה, א. סה"ש תש"ט ע' 296.

(ועוד). (85) בדוגמת אות יו"ד (כמשנת"ל בענין "ביו"ד נברא העולם הבא") — שזהו בחינתו של משה, חכמה דאצילות, שנקראת "חיהי", שהו"ע האור — ולכאורה: איך שייך לומר שזהו אור בלי כלי, ובפרט לפי השיטה שהאורות הם פשוטים (ראה ספר הערכים חב"ד כרך ד ע' נט ואילך. וש"נ), ומה שנקרא בשם חכמה וכיו"ב, הרי זה בגלל שישנם כלים שמגבילים ונותנים להם ציור? — אך הענין הוא, שבחכמה גם הכלי הוא בבחי' ביטול לגמרי, כמו האור. וכאשר צריכה להיות ההמשכה בתושב"כ, שאז מוכרח שיבוא בציור של אות — הרי זה נמשך בציור האות הכי קטנה כו' (ראה לקו"ש שבפנים הערה 28).

(86) סוס"ד.

(87) ראה גם תו"מ ח"מ ע' 120. וש"נ.

(88) אג"ק שלו ח"ד ע' עדר (נעתק ב"היום יום" ו"אד"ש). וראה גם תו"מ חמ"ד ס"ע 316. וש"נ.

בס"ד. חלק משיחת ש"פ ויקהל-פקודי, פרשת החודש, מבה"ח ניסן, ה'תשכ"ו.

א. על"י הפסוק "החודש הזה לכם ראש חדשים", ישנו מאמר של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק — שהשנה היא שנת המאה להסתלקות-הילולא שלו — שנדפס באור התורה פ' בא². מאמר זה בשינויים וכו', ישנו גם מכ"ק אדמו"ר מהר"ש³, מכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁴ ומכ"ק מו"ח אדמו"ר⁵.

נוסף על השייכות של מאמר זה ליום הש"ק זה (פ' החודש), מצד התחלת ותוכן המאמר, שבו מדובר אודות הענינים דפ' החודש — שייך הוא ליום הש"ק זה גם מצד בעלי המאמר, שיש להם שייכות מיוחדת לחודש ניסן⁶:

הצ"צ — יום ההילולא שלו בי"ג ניסן. אדמו"ר מהר"ש — התחלת נשיאותו, נשיאות לפי צוואת הצ"צ⁷, בו ביום. אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע — יום ההילולא שלו בכ' ניסן. וכ"ק מו"ח אדמו"ר, בנו יחידו, התחלת נשיאותו בו ביום, ב' ניסן⁸.

והרי כל ימי חודש ניסן (ובכללם — ב' וי"ג בו) כלולים בר"ח ניסן⁹ (וכמובן¹⁰ מזה שנקרא בשם "ראש חודש" (ולא תחילת החודש)¹¹,

(7) ראה ספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (קה"ת תש"ז; תשנ"ז) ס"ע 13 ואילך, ובהערה שם. אג"ק הצ"צ ח"א ע' שסג. וש"נ. (8) ראה רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ז. ולהעיר מספרי לדברים יז, כ. (9) ובהו יומתק לשון המשנה (ריש מס' ר"ה) באחד בניסן ר"ה למלכים ולוגלים — אף שהכוונה לרגל שבו (כדמפרש בגמרא שם ד, א). שע"פ פשט צריך לידחוק בזה, וכאריכות לשון פירש"י שם ד"ה רגל) — כי בר"ח ניסן כלולים כל ימי החודש, גם הרגל שבו, — ובכל זה, לשון המשנה הוא באחד בניסן ולא בראש חודש ניסן, כדי לשלול יום א' דר"ח (שאפשרי זה כשהיו מקדשים ע"פ הרא"י). — ראה גם שיחת ש"פ תזריע, פ' החודש, מבה"ח וער"ח ניסן תשי"ד הערה 32 (תו"מ ח"א ע' 177). (10) ראה עט"ר בתחלתו (וראה גם לקו"ת

(1) מכאן עד סוס"א — הוגה עי"ז כ"ק אדמו"ר שליט"א (באדיית), ונדפס בהוספה למאמר ד"ה החודש תרכ"ו (נדפס בקונטרס בפ"ע), ולאח"ז בהוספות ללקו"ש ח"ו ע' 409 ואילך. ועוד. במהדורה זו ניתוספו איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה. (2) ע' רסד ואילך.

(3) סה"מ תרכ"ו ע' ל ואילך.

(4) סה"מ תרנ"ד ע' קלא ואילך.

(5) סה"מ היש"ת ע' 19 ואילך.

(6) נוסף על שכללות ענין נשיאים שייך לחודש ניסן, כי באחד בניסן ר"ה למלכים (ריש מס' ר"ה) — למלכי ישראל (שם ג, א). ולהעיר מהא דבא' בניסן התחילו הנשיאים להקריב את קרבניהם לחנוכת המזבח, ולכן גם עתה אין אומרים תחנון כו' (טושו"ע אר"ח סתכ"ט). — וראה גם תו"מ ח"י"ט ע' 226 הערה 2.

להיותו בדוגמת הראש שכולל בתוכו חיות כל האברים¹²), והרי ר"ח מתברך וכלול בשבת מברכים¹³ בתור ראש חודש (נוסף לכך שנכלל בשבת בתור יום ג' בשבת, שהרי שבת מיני' מתברכין כולהו יומין¹⁴).

ב. המאמר ד"ה החודש מכ"ק אדמו"ר הצ"צ ישנו גם בביכ"ל, שבו נרשם (בהמפתחות), שמאמר זה אמרו הצ"צ בימים שלפני הסתלקותו.

וגם נרשם בהביכ"ל, שההסתלקות היתה אור ליום ה' י"ג ניסן 37 מינוט אחרי שעה . . 15. אחרי חצות.

ומזה ניכר שהכותב הי' דייקן, ועד שדייק גם על הרגע, ומסתמא, כל הענינים שכותב (בנוגע המאמר וההסתלקות) הם בדיוק.

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר את המאמר ד"ה החודש. ואחרי המאמר אמר:

כאמור לעיל — ישנו מאמר זה מהצ"צ, מאדמו"ר מהר"ש, מאדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, ומכ"ק מו"ח אדמו"ר. וכיון ש"אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד¹⁶, הרי גם הענינים שהובאו בכמה מהנ"ל, אמר כל רבי בסגנון אחר.

וכיון ש"אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש"¹⁷, מובן, שבכל אחד מהמאמרים ישנו חידוש בהענין שאינו במאמר השני. וכל זה — בנוגע לשינויים מנשיא לנשיא. וי"ל שכן הוא במכ"ש בנוגע לשינויים אצל אותו נשיא גופא, שבודאי יש חידוש בכל פעם.

ואע"פ שישנו חידוש בכל אחד מהמאמרים, הנה מה שנוגע ביחוד

תבא מא, ג) לענין ראש השנה. ומזה מובן גם לענין ר"ח.

11) כ"י, אף שיש מעלה גם ב"תחלה", מ"מ, מעלת ה"ראש" גדולה יותר (מהנחה בלתי מוגה).

12) ולכן ניכר בהאבר מהותו של הראש — "וואָס פאַר אַ קאָפּ ער האָט" (מהנחה בלתי מוגה).

13) ל' ברכה והמשכה (תו"א מקץ לז, ג).

14) זח"ב סג, ב. פח, א.

15) כאן נחתך מהגליון בהביכ"ל*.

* ראה מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מי"ב תשרי תשי"ט (להרח"ש ברוק): "מצאתי בביכ"ל

16) סנהדרין פט, א. וראה שער רוח"ק (להאריז"ל) בתחלתו.

17) חגיגה ג, א.

18) תניא רפ"ד. וראה הל' ת"ת — לאדה"ז

— פ"א סוה"ד.

19) ואתחנן ו, ז.

.. איזה שורות ע"ד ההסתלקות, אבל הכורך חתך חלק גדול הכתוב שם, ועיי' סיפורו [של ר' זלמן דוב ע"ה טופר סת"ס] שמעתיק במכתבו [ש"בשע"ה 12 וחצי אחר חצות .. יצתה נשמתו בטהרה] יש למלאותו כו" (וראה גם כרם חב"ד חוברת 2 ע' 67 הערה 9). המו"ל.

רש"י דרשת חז"ל בגמרא⁶⁹ ובסדר עולם⁷⁰ ש"אותו היום נטל עשר עטרות"), וכפי שכל א' כלול מעשר, שאז הם במספר מאה⁷¹.

וכל זה יהי' בגאולה האמיתית והשלימה, וממהרים זאת שיהי' בקרוב ע"י הפצת לימוד התורה ופנימיות התורה במיוחד, עדי קיום היעוד⁷² "מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים".

* * *

ח. דובר אודות הסיפור⁷³ ע"ד הכנסתו של הצ"צ לחדר⁷⁴ ע"י רבינו הזקן⁷⁵, שלאחרי שהמלמד לימד את הצ"צ התחלת פרשת ויקרא, שאל הצ"צ אצל רבינו הזקן⁷⁶: למה תיבת "ויקרא" היא באל"ף זעירא, ולאחרי משך זמן שהי' בתנועה של דביקות, ביאר רבינו הזקן בארוכה, שאדה"ר, יציר כפיו של הקב"ה⁷⁷, שנכשל בהכרת מעלת עצמו, נאמר בו אל"ף רבתי⁷⁸, ואילו משה רבינו, שהי' "עניו מאד מכל האדם"⁷⁹ אשר על פני האדמה⁸⁰, נאמר בו אל"ף זעירא — שכוונת רבינו הזקן היתה (לא רק לתרץ שאלת הצ"צ, שהרי בשביל זה לא נוגע אריכות הביאור ע"ד אל"ף רבתי דאדה"ר, אלא) בעיקר לבאר ההוראה בעבודת ה' מהענין דאל"ף

הצ"צ — מצד המס"נ של אמו, שמסרה נפשה בפועל עבור רבינו הזקן, ובגלל זה קיבל רבינו הזקן על עצמו להנך את בנה הצ"צ (ראה תו"מ חמ"ו ע' 67. וש"נ).

76) ובוה התחיל הלימוד של הצ"צ עצמו

— באופן של "תלמיד המחכים את רבו" (חגיגה יד, א), ועד ש"מתלמידי יותר מכולן"

(תענית ז, א. וש"נ), וראי' לדבר, שרבינו הזקן הוצרך לענין של דביקות והתבוננות כו'.

77) ראה ב"ר פכ"ד, ה. קה"ר פ"ג, יא (ב).

78) דברי הימים בתחלתו.

79) וכמ"ש רבינו הזקן בד"ה ויספו ענוים בה' שמחה (סה"מ תקס"ב ח"א ע' נא) — א' געוואלדיקער ענין — ש"עניו מאד מכל האדם" היינו "אפילו מנכרי". וזהו הדיוק במש"נ "מכל האדם", כדיוק התוס' בדברי הגמרא (יבמות סא, רע"א) "אתם קרויין אדם ואין העכו"ם קרויין אדם", ש"יש חילוק בין אדם להאדם, דעכו"ם בכלל האדם נינהו".

80) בהעלותך יב, ג.

69) שבת פז, ב.

70) רבא — פ"ז.

71) ראה גם במאמר ד"ה איתא בזהר

ע"פ ויהיו חיי שרה מאה שנה גו' (לעיל ע' 23 ואילך).

72) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים בסופן.

73) שנמסר מדור לדור, ועד שנשיא דורנו צוה שידפיסוהו (סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 68) באופן שישאר דבר קבוע לדורות, ובודאי שזהו ענין של "תורה", מלשון הוראה, הן עבור הצ"צ, והן עבור כל הדורות שלאח"ז, ועד לדורנו זה.

74) וכיון שהסדר בקדושה הוא באופן שנעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן (כמ"ש בספר יצירה (פ"א מ"ז)), הרי מובן, שהפצת תורתו של בעל ההילולא קשורה עם התחלת כניסתו לתורה.

75) כדברי רבינו הזקן (סה"ש שם): "הנני מכניסו לתורה .. כשם שנכנס לתורה כן יכנס לחופה ולמעשים טובים כו". וכידוע הסיפור שרבינו הזקן התעסק בעצמו בחינוכו של

76) ראה גם במאמר ד"ה איתא בזהר ע"פ ויהיו חיי שרה מאה שנה גו' (לעיל ע' 23 ואילך).

77) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים בסופן.

78) וכיון שהסדר בקדושה הוא באופן שנעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן (כמ"ש בספר יצירה (פ"א מ"ז)), הרי מובן, שהפצת תורתו של בעל ההילולא קשורה עם התחלת כניסתו לתורה.

79) וכמ"ש רבינו הזקן בד"ה ויספו ענוים בה' שמחה (סה"מ תקס"ב ח"א ע' נא) — א' געוואלדיקער ענין — ש"עניו מאד מכל האדם" היינו "אפילו מנכרי". וזהו הדיוק במש"נ "מכל האדם", כדיוק התוס' בדברי הגמרא (יבמות סא, רע"א) "אתם קרויין אדם ואין העכו"ם קרויין אדם", ש"יש חילוק בין אדם להאדם, דעכו"ם בכלל האדם נינהו".

80) בהעלותך יב, ג.

מיוחדים ומסוגלים, וגם אז לא הכניסו את כולם, והי' צורך בכמה הכנות לזה, ולאחרי כל זה — היו אומרים רק תורה קצרה, כפי שהי' הסדר אצל הבעש"ט והרב המגיד, ואפילו בתחילת נשיאתו של רבינו הזקן היו תורות קצרות ומצומצמות בערך להשכליים שבתורות אלו (ורק לאח"ז הי' הגילוי דפנימיות התורה באופן של הרחבת ההבנה וההשגה, ע"י אדמו"ר האמצעי). ולכאורה: למה היתה כזאת, שהתחלה תהי' באופן של צמצום כמו אות יו"ד — וכי לא הי' מוטב להתחיל מיד באופן של הרחבה כמו אות ה'?!⁶⁰

אך הענין הוא — כמבואר בלקו"ת ד"ה ראו הנ"ל⁵⁹ בנוגע לצמצום דאות יו"ד, ש"אין זה הצמצום העלם והסתר גמור, אלא ע"ד לעולם⁶⁰ ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה כו", וכמו המשנה שהיא בלשון קצרה⁶¹, ומובן, שאין הכוונה ש"בדרך קצרה" חסר משהו, שהרי אופן כזה אינו נקרא "ישנה" .. לתלמידו, כיון שלמדו רק חלק, ולא הכל, ועכצ"ל, שנותן לו את הכל, אלא שנותן זאת "בדרך קצרה"⁶².

ונתינה זו היא על מנת שיקויים "הפך בה והפך בה דכולא בה"⁶³, והיינו, שכיון ש"בדרך קצרה" זו נכללו כל הענינים, הרי ע"י "הפך בה והפך בה", מקבלים את כל הענינים ("דכולא בה") בגלוי, ועד שנמשך באופן של הפצה.

ולכן, יש להוסיף באיכות ובכמות בלימוד תורת בעל ההילולא, ותורת הנשיאים שקדמו לו ושלאחריו, ועד לתורת רבינו נשיאנו כ"ק מו"ח אדמו"ר, ובאופן שהעולם הי' מוצף ("פאָרפּלייצט") באור תורה, ועד שיהי' דירה לו ית' בתחתונים²⁰ — ע"י "ושכנתי בתוכם"⁶⁴, "בתוך כל אחד ואחד"⁶⁵.

ועד שבאים ל"ויהי ביום השמיני"⁶⁶ — כפי שמבאר הצ"צ⁶⁷ שזהו בדוגמת כינור של ימות המשיח שיהי' של שמונה נימין⁶⁸, ובאופן שע"ז לוקחים את כל העשר עטרות — כינור של עשר נימין⁶⁸ (כפי שמביא

(59) שם א, א.
 (60) פסחים ג, ב. וש"נ.
 (61) ראה הקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש ד"ה ועוד.
 (62) אח"כ ראה להסתפק.
 (63) ר"פ שמיני.
 (64) ראה גם תו"מ סה"מ סיון ע' שכח.
 (65) ערכין יג, ב.
 (66) תרומה כה, ח.
 (67) ראה אלשיך עה"פ. שלי"ה סט, א.
 (68) ערכין יג, ב.

עתה — כיון שהשנה היא שנת המאה להסתלקות-הילולא של הצ"צ — הרי זה המאמר כפי שנאמר ע"י הצ"צ, ואצל הצ"צ גופא — הנוסח שמופיע בביכ"ל הנ"ל, שנאמר בימים שלפני הסתלקותו.

ולכן — נכון וכדאי שכל אחד ילמד בימים אלו מאמר זה, בפנים ובעל-פה, וכלשון רבינו הזקן¹⁸: "כפי יכולת השגתו ושרש נפשו למעלה". מסתמא ידפיסו את המאמר בקונטרס בפני עצמו, באופן שכל אחד יוכל להחזיקו בכיסו וללמדו (לא רק "בשבתך בביתך", אלא גם) "ובלכתך בדרך וגו'"¹⁹.

ד. אע"פ שבמאמר זה מדובר בנוגע למעלת חודש ניסן על תשרי, שניסן הו"ע שלמעלה מעולמות, הרי ע"פ המדובר (לעיל (ס"א)) בדיוק לשון הכתוב "ראשון הוא לכם לחדשי השנה", הנה חודש ניסן הוא ראשון ושליט לא רק בעניני "חודש", ששייך למהלך הלבנה²⁰, שישראל מונין ללבנה²¹, אלא גם בענינים של "שנה"²⁰, ששייך למהלך החמה, שאומות העולם מונין לחמה²¹.

וענינו בעולם קטן זה האדם²² — שה"למעלה מהטבע" שבחודש ניסן, נמשך ופועל לא רק בעניני נפש האלקית, אלא גם בעניני הגוף ונפש הבהמית²³.

ועד"ז גם בנוגע ללימוד המאמר — יהי רצון שיפעל פעולתו גם בענינים הגשמיים ובעניני הטבע, שגם בהטבע יומשך למעלה מהטבע ובהצלחה רבה, וכענינו של ניסן²⁴ — (באופן טוב) "נסי נסים נעשו לו".

* * *

(20) ראה ס' נחמד ונעים סי' צג בשם הראב"ע (הובא בד"ה החודש תרנ"ד פ"ו): "אין לחמה חדשים ואין ללבנה שנה".
 (21) ראה ברכות נז, רע"א.
 (22) תנחומא פרשתנו (פקודי) ג. ועוד.
 (23) הנק' כל גוים (לקו"ת דרושי שמע"צ צ, ד).
 (24) ראה ברכות נז, רע"א.

שבת, במוצאי שבת נוטלין אותה ממנו, שנאמר⁵⁵ שבת וינפש, כיון ששבת (שנח ושמר את השבת) וי אבדה נפש" (וינפש — ווי נפש), ולא עוד אלא שנטילת הנשמה יתירה פועלת שינוי גם בנפש הנשוארת, שנעשה בה חלישות אפילו לגבי מעמדה ומצבה בימות החול, שלכן, "אנשי המעמד . . לא היו מתענין . . באחד בשבת, כדי שלא יצאו ממנוחה ועונג ליגיעה ותענית"⁵⁶ (שזהו דילוג גדול וחזק ביותר), ובגלל זה יש צורך בכל הענינים ד"מלוה מלכה", כדי למנוע את האפשרות של צער ח"ו מצד סילוק הנשמה היתירה.

ועד"ז בנוגע לעוה"ב שנברא ביו"ד — שלאח"ז צריכה להיות עבודתו של יהודי בקיום המצוות כדי להרבות אור בגן עדן (עולם הבא), כמ"ש⁵⁷ "ויניחו בגן עדן לעבדה ולשמרה", לעבדה — ע"י רמ"ח מצוות עשה, ולשמרה — ע"י שס"ה מצוות לא תעשה⁵⁸, כיון שמצד עצמו נברא הג"ע ביו"ד, ורצונו של הקב"ה שלא ישאר כמו שהוא, אלא שיהי' בו תוספת אור כו'.

ז. וענין זה קשור גם עם יום ההילולא ויום ההסתלקות של הצמח צדק:

אצל הצמח צדק הי' ריבוי אור — כאמור לעיל שבתורתו ישנו האיחוד של כל חלקי התורה, נגלה וחסידות, פשט רמז דרוש וסוד, ורצונו הי' שכל זה יתפשט באופן דמוסיף והולך ואור.

אבל ההתחלה היתה באופן שבמשך ימי חייו לא הדפיס את עניני התורה שגילה וכתב כו', לא בנגלה ולא בחסידות (וגם מה שהדפיס, נכלל בדרושים של רבינו הזקן, ורק באופן של הערות וקיצורים, מראה מקומות וציונים, "עיין כו'") — שזהו ענין של צמצום; ומצמצום זה נתגלה אח"כ ריבוי אור, ועד לאופן שיפוצו מעינותיך חוצה, אשר, לאורו נסע ונלך עד ביאת גואל צדק, בקרוב ממש.

ועד"ז בנוגע לכללות הענין דהפצת המעיינות חוצה:

ישנם רבים ששואלים קושיא: כיון שיש צורך שיפוצו מעינותיך חוצה, א"כ, למה היו מלכתחילה כל הקשיים, הגבלות וצמצומים — לא רק מבחוץ, אלא גם מבפנים — שאמירת דברי חסידות היתה רק בזמנים

(58) תיב"ע עה"פ. זח"א כז, א. תקו"ז תכ"א (סב, א). תנ"ה (פח, ב).

(55) תשא לא, יז.

(56) שם כו, א (במשנה).

(57) בראשית ב, טו.

בס"ד. ש"פ צו, שבת הגדול, י"ב ניסן, ה'תשכ"ו

(הנחה בלתי מוגה)

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה¹. ומבאר כ"ק אדמו"ר הצ"צ במאמרו ד"ה זה שאמרו בימים שלפני הסתלקות² לפני מאה שנה³, גודל מעלת חודש ניסן, ונקודת הענין, שחודש ניסן הוא הראש (היינו שכולל את החיות של כל השנה⁴) בנוגע לענינים שלמעלה מסדר השתלשלות, שזהו ענין הנסים שלמעלה מהטבע, ועד לנסי נסים, כמרומז גם בשמו של חודש ניסן, שיש בו ב' נונין⁵, כדאיתא בגמרא⁶ שרומז לנסי נסים.

ולהעיר שענין זה שייך גם למשה רבינו, גואל ראשון, שעל ידו היתה הגאולה ממצרים בחודש ניסן. דהנה אמרו רז"ל⁷ משה ניסן של ישראל, דכתיב⁸ לכל האותות והמופתים גו' אשר עשה משה, ומי הוא ניסו של משה, הקב"ה, שנאמר⁹ ויבן משה מזבח ויקרא שמו ה' נסי. וכיון שמשה הוא רועה ונשיא ישראל, שממשיך לבנ"י את כל עניניו ועד"ז נשיאי ישראל שבכל דור ודור, ובכללם גם בעל ההילולא, שממשיכים לצאן מרעיתם את כל עניניהם, והמשכה זו היא גם לאחרי ההסתלקות, כדאיתא בתנאי¹⁰ שזהו כמו שמש המאיר מתחת לארץ לששים ריבוא כוכבים¹¹, הרי מובן, שנוסף לכך שמשה הוא ניסן של ישראל, הרי הוא ממשיך לבנ"י גם את הנס שלו, הוי' נסי. ונמצא, שע"י משה נמשך לבנ"י בחי' נסי נסים.

ועז"נ החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה, שגם בחדשי השנה, שהם עניני הטבע, נמשך ענינו של החודש הזה, שהו"ע הנס שלמעלה מהטבע, ולא רק נסים, אלא גם נסי נסים.

(1) בא יב, ב.
 (2) י"ג ניסן — והרי עניני יום זה מתחילים כבר ביום הש"ק לאחרי חצות, רעוא דרעוין.
 (3) נדפס באוה"ת בא ע' רסד ואילך, ובקונטרס בפ"ע (ב' ניסן תשכ"ו) — בתוספת איזה הערות ומ"מ מכ"ק אדמו"ר שליט"א שנדפסו בהתחלת הקונטרס. וראה גם השיחה בקשר להמאמר (לעיל ע' 9 ואילך).
 (4) ראה עטרת ראש שער ר"ה פ"א ואילך.
 (5) ברכות נו, רע"א ובפרש"י. וראה חדא"ג מהרש"א שם.
 (6) ב"ר פנ"ט, ה.
 (7) ברכה לד, יא-יב.
 (8) בשלח יז, טו.
 (9) אגה"ק סו"ס זך.

ויש לקשר זה עם דברי הצ"צ בהגהה הנ"ל, "בטעם מה שלהיות הולדה לשרה הוא ע"י שלוקח מאתה כח היו"ד, וניתן לה כח הה"א במקומו" ("שרי לא תלד, אבל שרה תלד"51) — שהרי הענין דשבת מלכתא הוא ענינה של שרה, שהנרות שהדליקה היו דולקים מערב שבת לערב שבת (כדאיתא במדרש⁵²), והיינו, שהנר שבת (ענינה דאות ה"א) האיר את כל ששת ימי השבוע עד להדלקת נר שבת בערב שבת הבא.

ו. ובפרטיות יותר:

לאחרי ריבוי האור שהי' ביום השבת, ש"ל"ו שעות שימשה אותה האורה — מסופר בהמשך דברי המדרש⁴⁴: "כיון ששקעה החמה במוצאי שבת, התחיל החושך ממשמש ובא, ונתיירא אדם הראשון . . מה עשה הקב"ה, זימן לו שני רעפים, והקישן זה לזה, ויצא מהן אור כו"'. וענין זה הוא ע"ד המבואר בהערת הצ"צ הנ"ל "שלמעלה בהמשכה מאור א"ס באצילות הוא ע"י היו"ד דוקא, שהוא בחי' צמצום כו"':

כדי שתוכל להיות ההמשכה מבחי' אוא"ס — הרי זה דוקא ע"י הצמצום דאות יו"ד, שע"י נעשית האפשרות ליהנות מזיו השכינה בעוה"ב שנברא ביו"ד.

וכמו כן בנוגע להמשכה מיום השבת שבו האיר ריבוי אור, עד שגם בליל שבת שימשה האורה — שתחילה שקעה החמה והתחיל החושך, ולאח"ז נמשך אור ע"י הקשת שני רעפים, שאין זה אור גדול שהוא בדוגמת אות ה', אלא (כפי שרואים במוחש שכאשר מקישים ומשפשים שני אבנים זב"ז, אזי מתגלה) ניצוץ ונקודה של אור, בדוגמת אות יו"ד.

וזהו גם מה שבהבדלה דמוצאי שבת (שהיא בדוגמת ולזכר פעולת אדה"ר שהקיש שני רעפים זל"ז⁵³) מזכירים (לא רק את ההבדלה שבין יום השביעי לששת ימי המעשה, אלא) גם ההבדלה שבין ישראל לעמים, אף שזהו חילוק שלא בערך — בגלל גודל הצמצום שנעשה בצאת השבת, שלכן יש צורך לעשות מיד כמה ענינים כדי להרבות אור כו'.

וזהו גם מה שאמרו רז"ל⁵⁴ "נשמה יתירה ניתנה בו באדם בערב

(51) פרש"י לך לך טו, ב.

(52) ב"ר פ"ס, טז. הובא בפרש"י עה"ת וש"נ.

חיי שרה כד, טז. (54) תענית כז, ב (ובפרש"י). וש"נ.

(53) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסרח"צ.

(54) תענית כז, ב (ובפרש"י). וש"נ.

(ב) **וממשיך** במאמר בענין מעלת חודש ניסן על חודש תשרי, שלכן אמרו רז"ל¹⁰ שבניסן עתידין להגאל, ומבאר בזה כמה טעמים, ומסיים¹¹: ועוד יש טעם שבניסן עתידין להגאל, עפמ"ש בתו"א פ' מקץ סד"ה רני ושמחי בת ציון דרוש הראשון¹² בענין ג' בחינות דלא זו מחכבה עד שקראה בתי כו' אחותי כו' אמי¹³, ולעתיד לבוא תתעלה בחי' בת ביתר שאת למעלה מבחי' בעטרה שעטרה לו אמו¹⁴, אלא ע"ד אשת חיל עטרת בעלה¹⁵, ותשרי הוא בחי' אימא עילאה (בינה), וניסן זהו מדריגה שנקראת בת.

ולאחרי שמסיים לבאר את הטעמים לכך שבניסן עתידין להגאל, מתחיל לבאר מעלת חודש תשרי, חודש השביעי, דכל השביעין חביבין¹⁶, שיש בו בחי' עליונה מחודש ניסן. ויש לעיין אם זהו המשך המאמר, או הוספה להמאמר, בירור דברים ושקו"ט בענין ניסן ותשרי. ובכל אופן אינו מובן, שהרי זה בסתירה לכל המשך המאמר שנת"ל במעלת ניסן על תשרי.

(ג) **ויובן** ע"פ מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר ד"ה החודש הזה לכם ה'ש"ת¹⁷ (שאמרו בכואו למדינה זו), שגם שם מבאר מעלת חודש ניסן על חודש תשרי, שלכן הכרעת המדרש¹⁸ היא שבניסן עתידין להגאל, ומבאר שיש בזה כמה טעמים. טעם הא', שבענין הספירות הנה ניסן הוא חסד ותשרי גבורה¹⁹, והוא זמן הדין ומשפט כו', והגם שע"י מצות תקיעת שופר שענינה תשובה פועלים להיות עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים ומרחם על עמו²⁰, הנה בכ"ז הרי עצם הזמן הוא זמן הדין ומשפט, דכל²¹ באי עולם עוברים לפניו ית' בדין ומשפט, אלא שהדין ומשפט גופא הוא באופן של רחמים. וע"כ תהי' הגאולה בניסן שהוא בחי' חסד. וטעם הב', דהנה, הגילוי דפסח הי' באתערותא דלעילא מצד עצמה (משא"כ תשרי שענינו הוא אתעדל"ע שבאה ע"י אתעדל"ת), וכפי שמבאר, שבאתעדל"ע יש ב' בחי' ומדרי', הא', אתעדל"ע הבאה ע"י (בסיבת ולאחר) אתעדל"ת, והב' היא אתעדל"ע מצ"ע שאין אתעדל"ת

(10) ר"ה יא, א. שמו"ר פט"ו, יא.

(11) שם ע' רעג.

(12) לז, ב ואילך.

(13) שהש"ר פ"ג, יא (ב). שמו"ר ס"פ

פקודי.

(14) שה"ש ג, יא.

(15) משלי יב, ד.

(16) ויק"ר פכ"ט, יא.

(17) סה"מ הי"ח ע' 19 ואילך.

(18) שבהערה 10.

(19) ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א

בסה"מ שם (ע' 28).

(20) ראה ויק"ר פכ"ט, ג.

(21) ראה ר"ה טז, א. יח, א.

מגעת לשם כלל, וגילויי כזה הי' בפסח, בחי' אתעדל"ע מצד עצמה. ולכן הנה הגאולה העתידה תהי' בניסן שהוא זמן האתעדל"ע מצד עצמה.

ויש להוסיף בזה, דהנה ידוע שיש מעלה באתעדל"ע שבאה ע"י אתעדל"ת דוקא, דכיון שבאה ע"י עבודת האדם, הרי הוא בבחי' כלי לאור שנמשך מלמעלה, ועד שמתאחד עמו, ולכן הרי זה באופן של קיום. משא"כ באתעדל"ע שבאה מצד עצמה, הנה אף שגדלה מעלת האור (שהאור שנמשך מלמעלה מצ"ע הוא למעלה יותר מהאור שנמשך ע"י עבודת האדם), מ"מ, כיון שלא נמשך ע"י עבודת המטה, הרי המטה אינו כלי לאור זה, ולכן יכול להיות שגילוי האור יהי' נפסק כו"כ²². וכידוע בענין מ"ת²³, דכיון שהי' הגילוי מלמעלה, ולא מצד עבודה, לכן במשך היובל גו"כ²⁴, שנפסק גילוי האור (ועד כדי כך, שלאח"ז הי' יכול להיות חטא העגל, שזהו ענין הפכי מ"ת). ואעפ"כ, הנה הגאולה העתידה שתהי' בניסן, באופן של אתעדל"ע מצד עצמה (כנ"ל), תהי' גאולה שלימה שאין אחרי' גלות ח"ו²⁵, ענין של קיימא. והיינו לפי שתהי' מבחי' היותר נעלית באתעדל"ע שאין אתעדל"ת מגעת לשם כלל, שאז הנה גם כאשר איש מזריע תחילה (אתעדל"ע מצ"ע) אזי יולדת זכר [וכפי שמביא הצ"צ²⁶ שעז"נ²⁷ איש ואיש יולד בה, היינו, שבאיזה אופן שיהי', הן באופן של אתעדל"ת, אשה מזרעת תחילה, והן באופן של אתעדל"ע, איש מזריע תחילה, תהי' יולדת זכר], ולכן תהי' הגאולה העתידה באופן של קיימא. והיינו, שיהיו בזה ב' המעלות, הן מעלת האור, שהוא בלתי מדוד ומוגבל, כיון שבא ממקום שאין אתעדל"ת מגעת שם, והן מעלת הפנימיות, יולדת זכר. ובדוגמת מעלת אתעדל"ע שבאה לאחרי שלימות העבודה דאתעדל"ת ואתעדל"ע שעל ידה²⁸.

וטעם הג', דהנה, מעלת חודש תשרי שהוא חודש השביעי, וכל השביעיין חביבין¹⁶. והנה, מעלתו של השביעי להיותו שביעי לראשון, והיינו, שגם במעלת השביעי הנה הראשון הוא העיקר. וכמו באבות, הנה השביעי החביב הוא משה רבינו ע"ה, שהוא שביעי

(22) ראה לקו"ת ויקרא ב, ב ואילך. ועוד.
 (23) ראה לקו"ת פ' ראה כח, ב. המשך
 תרס"ו ע' שנג. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקל
 ואילך. סה"מ תרע"ח ע' עג. תרח"ץ ע' קמח.
 (24) יתרו יט, יג.
 (25) ראה לקו"ת ויקרא ב, ב ואילך. ועוד.
 (26) בתורה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב.
 (27) אוה"ת שם ע' ערב. וראה תו"א מקץ
 לו, ג. לקו"ת תזריע כ, ג.
 (28) תהלים פז, ה.
 (29) ראה לקו"ת שה"ש כד, סע"א ואילך.

יום שני כו' עד יום השבת. . . וקשה הרי כבר עברו רבבות ימים משימ"ב עד עתה, וא"כ איך אומרים היום יום ראשון כו', אלא מפני שבשבת העלי' של בחי' נער שר העולם (בחי' המלאך. . . שנאמר בו⁴³ נער הייתי גם זקנתי כו') באצילות, ושם למעלה מבחי' זמן, ע"כ כל יום א' הוא ממש יום ראשון כמו יום א' של ששת ימי בראשית שנתחדש הזמן מלמעלה מהזמן, כך מתחדש כל יום ראשון שאחר השבת, שהשבת הוא העלי' באצי' שלמעלה מהזמן וכו'".

והנה, בשבת בראשית הי' ריבוי אור, ועד כדי כך, שאפילו לאחרי חטא עה"ד (בערב שבת), הנה "ל"ו שעות שימשה אותה האורה, שנים עשר של ערב שבת, וי"ב של לילי שבת וי"ב של שבת"⁴⁴, והיינו, שגם בליל שבת היתה אותה האורה כמו ביום השבת בצהריים. ומזה מובן, שגם בכל שבת ישנו ריבוי אור. ובפשטות — שיום השבת הוא יום מנוחה ויום עונג, כמ"ש⁴⁵ "וקראת לשבת עונג" — עונג כפשוטו, שזהו בגלל שישנו ענין העונג ברוחניות.

ולכן, כאשר יוצאים מיום השבת, במוצאי שבת, צריך להיות הענין ד"מלוה מלכה" — כפס"ד רבינו הזקן בשו"ע⁴⁶ "לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת. . . לסעודה. . . פריסת מפה וכיוצא בזה. . . כדי ללוות את השבת ביציאתו דרך כבוד כמו בכניסתו. . . ולכן יש נוהגין להרבות נרות. . . לומר פיוטים וזמירות. . . ללוות את השבת אחר שיצא כדרך שמלוין את המלך".

נתבאר גם הפלא בלשון רבינו הזקן⁴⁷: "סעודה זו אינה חובה כל כך (ואעפ"כ מסיים) אלא מצוה מן המובחר בלבד", אף שלכאורה הול"ל "מצוה בעלמא" וכיו"ב⁴⁸ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁴⁹ בלקו"ש חל"ו ע' 70 ואילך].

והענין בזה — שע"ז ממשיכים מעניני יום השבת על כל השבוע כולו, בהתאם לענינו של יום השבת ש"מיני מתברכין כולהו יומין"⁵⁰.

(43) תהלים לו, כה. וראה יבמות טז, ב.
 (44) ב"ר פ"א, ב. ועוד.
 (45) ישעי' נח, יג.
 (46) או"ת ס"ש ס"א-ב.
 (47) שם ס"ג.
 (48) כמו: רשות, מצוה קלה, מנהג בעלמא — בהתאם לפירוש הפשוט שזהו רק תוספת הידור במצוה; ואילו משמעות הלשון "מצוה מן המובחר" היא — אדרבה — שבזה מתבטאת עיקר המצוה, וע"ד מ"ש הרמב"ם (סוף הל' איסורי מזבח) "כל דבר שהוא לשם הא"ל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב, וכן הוא אומר כל חלב לה".
 (49) בשילוב שיחת מוצש"ק בשלח, יו"ד שבט תשי"ז.
 (50) זח"ב סג, ב. פח, א.

ונוסף לזה יש עוד ענין — שצריך ליתן השער תחת הדוד, אבל גם כאשר אינו נותנו תחת הדוד, מפני שגילחווהו לסטים וכיו"ב בשאר האופנים שאינו נותנו תחת הדוד, גם אז נאמר בו "קדוש יהי".

וענין זה מתאים גם להנמשל — בנוגע למארו"ל "ביו"ד נברא העולם הבא", "שלמעלה בהמשכה מאור א"ס באצילות הוא ע"י היו"ד דוקא, שהוא בחי' צמצום" (שדוגמתו הו"ע השערות דנזיר, "קדוש יהי גדל פרע גו", ש"השערות הם גם כן בחי' צמצום") — שהקדושה שבאות יו"ד היא לא בגלל שבו נברא עוה"ב, אלא אדרבה, בגלל שיש קדושה באות יו"ד, לכן נברא בו עוה"ב, והיינו, שהיו"ד הוא הסיבה, ועוה"ב הוא מסובב ונברא מזה, ולא להיפך כו', כי היו"ד עצמו הוא קדוש (ועד"ז בנוגע ל"קדוש יהי גדל פרע גו", שהשער עצמו הוא קדוש), ואדרבה, עיקר הקדושה היא באות יו"ד, שהרי מדובר אודות אות יו"ד שבפסוק "כי ביי"ה ה' צור עולמים", שזוהי התחלת שם י"ה, תכלית הקדושה, ולאח"ז גם היו"ד דשם הוי', שזהו עיקר שם הוי', כמבואר בכ"מ³⁷.

ה. ויש להוסיף ולקשר כל הנ"ל גם עם ענין השבת — שהרי זו הערה במאמר ד"ה ראו כי ה' נתן לכם השבת:

ובהקדמה, שבדרוש החודש הזה לכם³⁸, שאמרו הצ"צ "קודם הסתלקותו" (כפי שנרשם במפתחות)³⁹, נתבאר⁴⁰ גם החילוק שבין יום השבת לימות החול, שבענין זה מדובר גם בדרוש ראו כי ה' נתן לכם השבת בלקו"ת, שעליו באה הערת הצ"צ הנ"ל.

ותוכן הדברים — שביום השבת ישנו ריבוי אור, משא"כ בימות החול, ועד שהחילוק שבין יום השבת לימות החול הוא בדוגמת החילוק שבין שם הוי' לשם אלקים.

והענין בזה:

ידוע שכל שבת הוא "זכר למעשה בראשית"⁴¹ — בדוגמת השבת הראשון, "שבת בראשית".

ועפ"ז מבאר רבינו הזקן⁴² מה ש"אנו מונין היום יום ראשון בשבת

(37) ראה אוה"ת תשא ע' א'תקצג. ועוד.
(38) תרכ"ו — נדפס באוה"ת בא ע' רסד
ואילך, ובקונטרס בפ"ע (ב' ניסן תשכ"ו) —
לבקשר עם .. שנת המאה".
(39) ראה גם לעיל ע' 10.
(40) בסופו (אוה"ת שם ע' עדר ואילך).
(41) נוסח תפלת העמידה דערבית ומוסף
לשבת. וראה מו"נ ח"ב פל"א. הובא ברמב"ן
ואתחנן ה, טו. מט"מ סת"ז.
(42) לקו"ת שה"ש כה, סע"א.

לאברהם, דאברהם הוא הראשון ומרע"ה הוא השביעי, הרי שמעלתו היא להיותו שביעי לראשון. ועד"ז מובן בנוגע לחודש תשרי, חודש השביעי, שהוא שביעי לניסן, והיינו, שגם במעלת חודש תשרי מודגש שחודש ניסן הוא העיקר, ולכן תהי' הגאולה העתידה בחודש ניסן דוקא.

ד) **ועפ"ז** מובן שמ"ש הצ"צ בסיום המאמר אודות מעלת חודש תשרי, אינו בסתירה לתוכן כללות המאמר אודות מעלת חודש ניסן, כי, מעלת חודש תשרי היא מפני היותו חודש השביעי, וכל השביעין חביבין, והרי בענין זה גופא מודגש שחודש ניסן הוא העיקר, כי מעלת השביעי היא להיותו שביעי לראשון, כנ"ל, והיינו, שניסן הוא הראשון והראש, ובו כלול (בהעלם) גם מעלת השביעי. וזהו גם משנת"ל (ס"א) בענין ראשון הוא לכם לחדשי השנה, שניסן פועל גם בענינים דשנה, אף שמצד עצמם שייכים הם לתשרי, כי, גם הענינים דתשרי מתחילים מניסן, להיותו הראשון שבו כלולים כל הענינים, ועד שגם מעלת השביעי שבתשרי כלולה בניסן, כנ"ל.

ה) **ובזה** יובן גם מ"ש בגמרא במסכת ר"ה¹⁸, רבי יהושע אומר מנין שבניסן נברא העולם, שנאמר²⁹ ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע ועץ עושה פרי, איזהו חודש שהארץ מליאה דשאים ואילן מוציא פירות, הוי אומר זה ניסן, ואותו הפרק זמן בהמה וחי' ועוף שמזדווגין זה אצל זה, שנאמר לבשו כרים הצאן וגו' — כפי שמפרש רש"י לעיל מיני³⁰, מקרא הוא בספר תהלים³¹, לבשו כרים הצאן ועמקים יעטפו בר יתרועעו אף ישירו, פי', לבשו כרים הצאן, מתלבשות הכבשים שמתעברות, ועמקים יעטפו בר, שהזריעה צומחת וניכרת יפה, יתרועעו אף ישירו, בניסן, כשיגיע זמן הקציר, והתבואה בקשים שלה, והרוח מנשבת והן נוקשים זו על זו, נשמע הקול, ונראות כמשוררות, והרי מזמור זה גבי³² בריאת העולם כתיב, דכתיב לעיל מיני³³ מכין הרים בכחו, ומזה מוכח שבניסן נברא העולם. ולכאורה אינו מובן, מהי הנתנית מקום לומר שבניסן נברא העולם, הרי ענינו של ניסן הוא יציאת מצרים, שהו"ע שלמעלה מהעולם (כמבואר במאמר הנ"ל, ובכ"מ). ותמיהה גדולה יותר, שענין זה נאמר במסכת ר"ה, שבה נתבאר עניני ומעלות

(29) בראשית א, יא.
(30) ח, א.
(31) תהלים סה, יד — שהתחילו לאמרו
שם יא, א.
(32) כ"ה הגירסא שהובאה בהגהות הב"ח
שם יא, א.
(33) שם, ז.
(34) ב"א ניסן שנה זו (ראה סה"מ י"א ניסן ח"א

חודש תשרי, ואעפ"כ הובא כאן מאמרו של ר"י שבניסן נברא העולם. אך הענין הוא, ע"פ משנת"ל שגם עניני תשרי כלולים בניסן, ולכן, גם ענין בריאת העולם ששייך לתשרי, ישנו בניסן, אלא שענין בריאת העולם שבחודש ניסן (בניסן נברא העולם) הוא באופן של יציאה ממיצרים והגבלות. והיינו, שאע"פ שבריאת העולם מצ"ע הו"ע של הגבלה וטבע, הרי מצד הפעולה דניסן גם בעניני השנה, ישנו גם ענין בריאת העולם כפי שהוא באופן של יציאה ממיצרים והגבלות.

והענין בזה, דאף שכללות ענין הבריאה הוא ע"י צמצום הראשון (בחי' צמצום ומיצר), ועד שגם לפני הצמצום כבר שיער בעצמו בכח כל מה שעתידי להיות בפועל³⁴, מ"מ, התחלת כל הענינים (שמזה בא גם ענין ההשערה בכח וענין הצמצום) היא מפני שחפץ חסד הוא³⁵, שזהו ענין הגילוי (היפך הצמצום), בלי גבול. והרי הענין דחפץ חסד הוא (שממנו מתחיל כללות ענין הבריאה) שייך לניסן, כמשנת"ל (ס"ג) שתשרי הוא בחי' גבורה, להיותו זמן הדין ומשפט, ואף שע"י תק"ש פועלים להיות עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, הרי זה ענין של רחמים שקשור עם דין ומשפט, שלכן הנה גם כאשר יושב על כסא רחמים הרי זה עדיין ענין של משפט, משא"כ ניסן הוא בחי' חסד מצד עצמו, באופן שאין מקום כלל לענין של דין. ומזה מובן, שהענין דכי חפץ חסד שייך לחודש ניסן. ובפרט שזוהי בחי' כי חפץ חסד, שבחסד גופא הרי זה חסד בלתי מוגבל, היינו, לא רק מדת החסד כפי שהיא מצד השכל או מצד הרצון, אלא מצד בחי' החפץ דוקא שלמעלה מהרצון. וזהו ענין בריאת העולם כפי שהוא בניסן, כפי שהבריאה היא מצד בחי' כי חפץ חסד הוא. וזהו גם מה שבנוגע לתחלת ההתהוות אמרו רז"ל³⁶ במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים, צדיקים דוקא, ולא בעלי תשובה, שזהו החילוק בין ניסן לתשרי, כידוע³⁷ שתשרי הו"ע עבודת התשובה, וניסן הו"ע עבודת הצדיקים.

(34) ראה עץ חיים שער א (שער עגולים ויושר) ענף א' בתחילתו. מק"מ לזח"א טו, א. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"א ע' שכד ואילך. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי פ"י ואילך. ועוד.

(35) מיכה ז, יח.

(36) ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.

(37) ראה סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שס. תרנ"ב ס"ע ג ואילך. וראה גם ד"ה החודש דמוצש"ק זה פ"ה (לקמן ע' 21 ואילך).

עם הקדושה דבחי' אריך אנפין, ומזה נמשך גם פס"ד כנגלה דתורה, שנזיר צריך לגדל שער ראשו, ואילו שער באשה ערוה.

ד. ויש להוסיף, שבהערה זו מכריע הצ"צ — בדרך אגב — בענין שיש בו כמה סברות ומחלוקת בנוגע לשער נזיר:

מצינו פלוגתא במסכת תענית³¹ בפירוש הכתוב "קדוש יהי גדל פרע שער ראשו" — אם "קדוש יהי" קאי על הנזיר עצמו (ובגלל זה ישנו החיוב "גדל פרע שער ראשו"), או "אגידול פרע קאי", "ששערו אסור בהנאה"³².

וגם לפי הדעה ש"קדוש יהי" "אגידול פרע קאי" — יש לחקור אם השער עצמו יש בו קדושת הגוף, או שיש לדחוק ולפרש כפי שמשמע מדברי רש"י במסכת פסחים³³ בפירוש דברי הגמרא "קדוש יהי גדל פרע שער ראשו", "גידולו קדוש", "שער שלו אסור בהנאה וטעון שריפה, כדכתיב³⁴ ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים" (תחת הדוד שהוא מבשלן בו), וכפי ששנינו במסכת נזיר³⁵: "הי נוטל שער ראש נזרו ומשלח תחת הדוד" (של שלמים), היינו, שכל ענין הקדושה (איסור הנאה) שיש בשער מתבטא רק בכך שיש חיוב לשרוף את השער תחת הדוד, ובמילא אי אפשר להשתמש בו לענין אחר.

והנפק"מ בזה — כאשר ישנו שער שאינו ניתן תחת הדוד, ולדוגמא: כשגילחיהו לסטים בעל כרחו, האם גם אז אסור השער בהנאה, אף שלא ניתן תחת הדוד, מצד הקדושה שיש בו.

אך גם לדברי הספרי³⁵ "לפי שהוא אומר³⁴ וגלח הנזיר פתח אוהל מועד, אין לי אלא המגלח כמצוותו. . גילחיהו לסטים מניין, תלמוד לומר קדוש יהי מכל מקום" — יש לומר, שזהו לפי שהי' ראוי ליתנו תחת הדוד, אבל אם לא הי' ראוי ליתנו תחת הדוד, אין בו קדושה כלל — כפי שמצינו סברות הנ"ל בדברי האחרונים³⁶.

ומדברי הצ"צ שמקשר ומשווה את הענין ד"גדל פרע שער ראשו" ביחס ל"שער באשה ערוה", מוכנת הכרעתו בזה — שכשם ש"שער באשה ערוה" אינו בגלל איזה ענין שמחוצה לה, אלא באופן שהשער עצמו הוא ערוה, כמו"כ גם הענין ד"גדל פרע שער ראשו" אינו בגלל ענין אחר (שצריך ליתנו תחת הדוד), כי אם, שהשער עצמו יש בו קדושה;

(34) נשא ו, יח (ובפרש"י).

(35) מה, ב.

(36) ראה צפע"נ עה"ת נשא שם. וש"נ.

(31) יא, סע"א.

(32) פרש"י שם.

(33) כג, א.

לנהורא²¹. ולכן, ביחד עם החושך, צריך להיות גם אור, שיוכל לכפות ולהפוך את החושך לאור.

ולכן יש צורך באות ה', שמורה — לא על צמצום, אלא אדרבה — על התפשטות, ובכל הצדדים, הן לאורך והן לרוחב, וגם קו השלישי, ועי"ז דוקא נברא עוה"ז.

ג. וממשיך הצ"צ ומוסיף ענין המיוסד על מאמר הזה, וקשור גם עם הלכה בנגלה דתורה:

"ועמ"ש כה"ג בכיאר ע"פ כי תצא²² גבי וגלחה את ראשה²³, בענין השערות, שלמעלה הם קדושה עצומה, י"ג תיקוני דיקנא, ושער רישי' כעמר נקא כו"²⁴, ובנזיר קדוש יהי' גדל פרע כו"²⁵, משא"כ באשה שער באשה ערוה כו"²⁶, כי השערות הם גם כן בחי' צמצום כו'. ומכ"ז יובן גם כן כאן הטעם שהעולם הזה נברא בה"א דוקא".

והענין בזה²⁷:

בנוגע לנזיר — מבואר בזהר²⁸ שזהו"ע שנמשך מהקדושה דבחי' אריך אנפין שבכתר, וזהו טעם הציווי "גדל פרע שער ראשו"²⁵, היינו, שאין להסיר את השערות, ואדרבה: יש בהם קדושה, כי, ההמשכה מבחי' הכתר שיש בו ריבוי אור (שלכן נקרא בשם "אריך"²⁹) היא ע"י שערות, שהו"ע של צמצום, בדוגמת הצמצום דאות יו"ד, והיינו, ששרש השערה הוא כמו אות יו"ד, ועי"ז באה אח"כ ההמשכה עד למטה מטה.

משא"כ בנוגע לאשה — כיון שמצד עצמה היא בחי' גבורות, כמארז"ל³⁰ "אשה צרה עיני' כו'", הנה צמצום נוסף ע"י שערות הו"ע בלתי רצוי, "שער באשה ערוה", וע"ד שעוה"ז אינו יכול להבראות ע"י הצמצום של אות יו"ד, כי אם ע"י אות ה' דוקא, כנ"ל.

וכאן רואים את ענין האחדות שבתורה — שהענין שעוה"ב נברא ביו"ד ועוה"ז נברא בה' המבואר במאמר של רבינו הזקן ע"ד החסידות, קשור ומאוחד עם המבואר בזהר, ע"ד הקבלה, אודות השייכות של נזיר

- (21) ראה זח"א ד, א. תניא ספ"י.
 (22) לקו"ת תצא לו, ג.
 (23) תצא כא, יב.
 (24) דניאל ז, ט.
 (25) נשא ו, ה.
 (26) ברכות כד, א.
 (27) ראה לקו"ת אמור לא, ד ואילך. ובכ"מ.
 (28) ח"ג קכו, ריש ע"ב. הובא בהגהות הצ"צ בלקו"ת שם לב, סע"א.
 (29) אוה"ת בראשית (כרך ג) תקסד, ב.
 (30) סה"מ תרל"ח ע' קפ. ועוד.
 (31) ב"מ פז, רע"א.

בס"ד. מוצש"ק פ' צו, אור לי"ג ניסן (מאמר א), ה'תשכ"ו

— מאה שנה להסתלקות-הילולא של אדמו"ר ה"צמח-צדק" * —
 (הנחה בלתי מוגה)

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה¹, ומביא הצ"צ (בעל ההילולא) במאמרו ד"ה החודש² (שנדפס מחדש זה עתה³) מארז"ל במד"ר⁴ על הפסוק החודש הזה לכם, הה"ד⁵ אשרי הגוי אשר הו"י אלקיו העם בחר לנחלה לו, משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים, ומשבחר ביעקב ובניו קבע בו ר"ח של גאולה, שבו נגאלו אבותינו ממצרים ובו עתידין להגאל, שנאמר⁶ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. וממשיך במאמר⁷: והנה ארז"ל בר"ה בטלה עבודה מאבותינו במצרים, בפ"ק דר"ה⁸, ו(אינו מסתפק בציון המ"מ, אלא מוסיף ומפרש: ו)יליף לה מפסוק⁹ הסירותי מסבל שכמו דגבי יוסף, שהי' בר"ה¹⁰, וכמו"כ כאן נאמר והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים¹¹. ואעפ"כ, הגאולה ממצרים הי' בניסן שאח"כ. ולכאורה, כיון שבתשרי בטלה עבודה מאבותינו (שזהו"ע ביטול סבלות מצרים, כמו הסירותי מסבל שכמו דגבי יוסף, כשיצא מבית האסורים), אמאי לא היתה הגאולה עד ניסן, שהוא דוקא הנקרא חודש של גאולה.

(ב) **ויובן** בהקדים ענינו של חודש ניסן שהוא חודש האביב, כמ"ש¹² שמור את חודש האביב, ודרשו רז"ל¹³ שמור אביב של תקופה שיהא בחודש ניסן, והיינו, שקביעת חודש ניסן היא באופן שיהא בחודש האביב, והיינו, לא שבבוא חודש ניסן אזי נעשה אביב, אלא

- (* יש לציין שכ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל המאמר בשעה 12:37 אחרי חצות — זמן ההסתלקות (ראה לעיל ס"ע 10, ובשוה"ג). המו"ל.
 (1) בא יב, ב.
 (2) אוה"ת בא ע' רסד ואילך.
 (3) בקונטרס בפ"ע (ב' ניסן תשכ"ו), "בקשר עם זה אשר השנה היא שנת המאה להסתלקות הילולא כו'" — בתוספת איזה הערות ומ"מ מכ"ק אדמו"ר שליט"א שנדפסו בהתחלת הקונטרס. וראה גם השיחה בקשר להמאמר (לעיל ס"ע 9 ואילך).
 (4) שמו"ר פט"ו, יא.
 (5) תהלים לג, יב.
 (6) מיכה ז, טו.
 (7) אוה"ת שם ריש ע' רסח.
 (8) יא, ריש ע"ב.
 (9) תהלים פא, ז.
 (10) ר"ה שם, סע"א.
 (11) וארא ו, ו.
 (12) פ' ראה טז, א.
 (13) ר"ה כא, א.

להיפך, שבבוא האביב אזי קובעים את חודש ניסן, שמזה מובן, שעיקרו של חודש ניסן הו"ע האביב (כפי שמבאר הצ"צ במ"א¹⁴).

והענין בזה, כפי שמבאר הצ"צ בא' המאמרים (שנמצאים עתה בדפוס)¹⁵ בפירוש הכתוב¹⁶ והי' אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת גו', שעל זה דרשו רז"ל בגמרא¹⁷ שקאי על ששה סדרי משנה, אמונת זה סדר זרעים עתיך זה סדר מועד וכו', שהלשון אמונת עתיך הוא כאילו הם ענין אחד [כי אילו היו שני ענינים, הול"ל אמונה (ולא אמונת), אמונה בפ"ע ועתיך בפ"ע. וכמו חוסן ישועות, שאף שיש לפרשם כענין אחד¹⁸, הרי כיון שאין זה בלשון וניקוד שמורה על הסמיכות, יש לפרש גם שחוסן הו"ע בפ"ע וישועות הו"ע בפ"ע (שזהו הפירוש הפשוט). וכן חכמת ודעת, שהם ב' ענינים, אלא שיש ביניהם ו' המוסיף ומחבר. משא"כ אמונת עתיך הו"ע אחד. ומקדים לבאר, שקביעות המועדים היא באופן שהם תלויים בזמן בישול התבואה, וכמו חג הפסח, כמ"ש¹⁹ את חג המצות תשמור גו' למועד חודש האביב גו', ופירש רש"י, חודש האביב שהתבואה מתמלאת בו באבי', אביב לשון אב, בכור וראשון לבשל פירות, ועד שמעברים את השנה על האביב, שאם לא בישלה התבואה מעברין, דקרא כתיב²⁰ בחודש האביב²¹. וכן חג השבועות נקרא חג הקציר²², וחג הסוכות נקרא חג האסיף²². ומזה יובן שייכות סדר זרעים וסמיכותו לסדר מועד, כפי שנרמז בלשון הכתוב אמונת עתיך (כמו ענין אחד), כיון שקביעת המועדים (עתיך זה סדר מועד) תלוי' בזמני גמר התבואה (אמונת זה סדר זרעים). ולכאורה אינו מובן²³, מהו הקשר והשייכות של זמן בישול התבואה לענין המועדים.

ג) אך הענין יובן ע"פ ביאור ענין בישול התבואה וענין המועדים בפנימיות הענינים, שמהם נמשכים ענינים אלו כפי שהם כפשוטם למטה. דהנה, כללות ענין הזריעה (זרעים) שמזה נעשה בישול התבואה הוא כמ"ש²⁴ וזרעת' לי בארץ, דקאי על ענין המצוות, כמ"ש²⁵

14) ראה אוה"ת משפטים ע' א'קפ ואילך.
 15) פינחס ע' א'רטו ואילך. ספר החקירה צא, ב.
 16) אוה"ת שבועות ע' עא ואילך. ע' עז ואילך. ע' עט ואילך.
 17) ישע' לג, ו.
 18) שבת לא, א.
 19) פי' הרד"ק — הובא באוה"ת שם ע' א.
 20) משפטים טז.
 21) בא יג, ד.
 22) סנהדרין יא, ב ובפרש"י.
 23) משפטים שם, טז.
 24) ראה גם אוה"ת משפטים ע' א'קעח.
 25) הושע ב, כה. וראה תו"א בשלח סא, א.
 26) הושע י, יב.

מתצמצם, הי' חושך והעלם גמור כו' .. (ולכן) צריך להמשיך תמיד בחי' הה"א שנברא בו עוה"ז, כדי שלא יהי' צמצום וחושך, אלא בחי' התפשטות והרחבה, שיהי' גילוי אלקות כו'.

והענין בזה:

החילוק שבין אות י' לאות ה' הוא — כפי שרואים בפשטות שאות י' היא נקודה, משא"כ אות ה' יש לה התפשטות לאורך ורוחב.

וסדר ההמשכות וההארות מלמעלה הוא — שכאשר צריך להיות נמשך ממקום שיש בו תוקף האור, שענינו בספירות הוא ספירת הכתר, ששם הוא תוקף האור כמו שהוא קודם כל הצמצומים, בבחי' אין סוף, ש"כשמו כן הוא, אין סוף להתפשטותו¹⁶, הנה כדי שהנברא יוכל לקבל ההמשכה והגילוי, צריך להיות צמצום גדול ביותר, עד כדי כך, שמה שנשאר וניתן לאח"ז הוא רק בדוגמת אות יו"ד שהיא נקודה בעלמא. והיינו, שכיון שההמשכה היא ממקום שיש בו ריבוי אור, ריבוי בכמות וריבוי באיכות, לכן, צריכה להיות ההמשכה ע"י אות יו"ד, שאז תוכל להתקבל.

וזהו מה שעוה"ב נברא ביו"ד, כי, ענינו של עוה"ב הוא "שכר הצדיקים (על קיום המצוות) .. (ש)יושבים .. ונהנין מזיו השכינה" (כמ"ש הרמב"ם¹⁷), ולכן, כדי שהצדיקים יוכלו לקבל גילוי האו"ס של השכינה, הרי זה דוקא כאשר ההמשכה היא ע"י אות יו"ד, כיון שלולי הצמצום עד שישאר נקודה (יו"ד) בלבד, לא היו הנשמות יכולים להכיל את הגילוי, ונמצא, שע"י היו"ד נברא עולם שבו יוכלו הנשמות ליהנות מזיו השכינה.

אבל עולם הזה נברא בה' — כי:

עוה"ז הוא סוף ההשתלשלות, ואם יהי' בסוף ההשתלשלות עוד צמצום (יו"ד), אזי יהי' מעמד ומצב של חושך, יניקה ללעו"ז, שזהו ההיפך מ"שמש ומגן הוי' אלקים"¹⁸.

מדובר אמנם אודות עולם הזה, שנקרא "עולם" מלשון העלם¹⁹, אבל אעפ"כ, הרי זה עולם שבו צריך יהודי לבקוע ("דורך-ברעכץ") את החושך, העלם והסתר, ולעשות מהעולם דירה לו ית²⁰, ובהכרח שתהי' נתינת כח ואפשרות לפעול הענין דאתכפיא ועד לאתהפכא חשוכא

17) הלי' תשובה פ"ח ה"א"ב.
 18) תהלים פד, יב.
 19) לקו"ת שלח לז, ד. ובכ"מ.
 20) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז.
 21) ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפל"ו.
 22) ובכ"מ.

ויש להוסיף בתור מאמר המוסגר, שרבינו נשיאנו סיפר אז גם בנוגע לגדלותו של אדמו"ר מהר"ש,

— ולהעיר, שיום ההילולא של הצ"צ הוא גם יום התחלת הנשיאות של אדמו"ר מהר"ש, דכיון שהיתה הצוואה על זה מתחילה, עוד בחיי הצ"צ, הרי מובן שבאותה שעה ש"ובא השמש", אזי תיכף ומיד "וזרח השמש"⁸ —

שכבר בהיותו קטן בשנים, "בוצין בוצין כו"⁹ — בשנים הראשונות לנשיאות של הצ"צ, כשאדמו"ר מהר"ש הי' בגיל שש או שבע שנים — שאלו אותו בנוגע למאמר המדרש שנזכר במאמרו של הצ"צ: בא' המאמרים של חודש תשרי הזכיר הצ"צ ש"תשרי" הוא מלשון "תשרי ותשבוק ותכפר כו". וכאשר חזרו את המאמר, נגש א' החסידים לאדמו"ר מהר"ש, שמצד שנותיו הי' עדיין משחק... ושאל אותו היכן נמצא מאמר זה במדרש. והשיב אדמו"ר מהר"ש — באמצע המשחק — שזהו מדרש בפ' אמור¹⁰ על פסוק פלוני, ופירושו כך וכך.

ב. בדרוש הראשון בלקו"ת, ששייך גם לענין השבת — ד"ה ראו כי הוי' נתן לכם השבת — מביא רבינו הזקן מאמר המדרש "כל עיסקא דשבתא כפול"¹¹, ו"שקולה שבת כנגד כל המצות"¹², ומבאר בארוכה פרטי הענינים בזה.

ולביאור הענין מביא גם מאמר רז"ל במסכת מנחות¹³ על הפסוק¹⁴ "כי ביה ה' צור עולמים", "ביו"ד נברא העולם הבא ו"בה' נברא העולם הזה".

ומבאר הצ"צ בהערה שנדפסה בהדרוש¹⁵ (וכאמור, שהערה זו היא מהתורות הראשונות של הצ"צ שנדפסו בחייו), וז"ל:

"ועמ"ש בת"א פ' לך לך¹⁶ בד"ה שרי אשתך כו' שרה שמה, בטעם מה שלהיות הולדה לשרה הוא ע"י שלוקח מאתה כח הי"וד, וניתן לה כח ה"א במקומו, שהגם שלמעלה בהמשכה מאור א"ס באצילות הוא ע"י הי"וד דוקא, שהוא בחי' צמצום כו', מ"מ, למטה בהמשכה שמבחי' שרה, שהוא מל' שמאירה בכי"ע, הוא להפך ממש, שאם הי' האור

(8) קהלת א, ה. וראה יומא לה, ב. וש"נ.
 (9) ברכות מח, רע"א.
 (10) ויק"ר פכ"ט, ח.
 (11) מדרש תהלים סי' צב.
 (12) שמו"ר ספכ"ה.
 (13) כט, ב.
 (14) ישעי' כו, ד.
 (15) א, ריש ע"ב.
 (16) יג, ב.

זרעו לכם לצדקה, וקאי על כל המצוות, כי צדקה שקולה כנגד כל המצוות²⁶, ובכל תלמוד ירושלמי היא נקראת בשם מצוה סתם (כמבואר בתניא²⁷). והזורעים הם בני", שאליהם נאמר הציווי זרעו גו'. ומקום הזריעה הוא בארץ, וגם זה קאי על בני", שנקראים בשם ארץ חפץ²⁸, שזהו מצד הביטול והקבלת עול, בחי' יראה תתאה, שיש בהם. ועז"נ²⁹ הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל ומלאו פני תבל תנובה, וכמשנת"ל³⁰ שהצ"צ מבאר בארוכה בהגהותיו לד"ה הבאים ישרש יעקב³¹, שענין הזריעה (ישרש גו') קאי על כללות זמן העבודה, ובפרט על מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות, ואילו הצמיחה (יציץ ופרח גו') תהי' לעתיד לבוא, שאז יקויים היעוד ונגלה כבוד הוי' וגו'³². וזהו אמונת זה סדר זרעים, כדאיתא בירושלמי³³ שמאמין בחי העולמים וזורע, והיינו, שאף שידוע ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא³⁴ (וכנ"ל שהצמיחה תהי' לעת"ל), אעפ"כ, הוא עושה את שלו (ער טוט זיך זיינס), שמאמין בחי העולמים וזורע, שעובד עבודתו בזריעת התומ"צ. אמנם, אע"פ שעיקר הצמיחה תהי' לעת"ל, מ"מ, יש הארה מזה בכל ג' הרגלים, שנקראים מועדים לשמחה³⁵, והרי ענין השמחה הו"ע הגילוי, וכמו שרואים שכאשר האדם הוא בשמחה, אזי מגלה את האוצרות — התכונות הפנימיות שבנפשו, והיינו לפי שהשמחה פורצת את הגדרים וההגבלות³⁶, לכן מתגלה בכל עניניו כו', אשר לולי השמחה היו באופן נסתר. וזהו הקישור והשייכות דענין המועדים לזמני בישול התבואה, כמרומו במ"ש אמונת (זה סדר זרעים) עתיך (זה סדר מועד), שהו"ע אחד (כנ"ל), כי, בזמני המועדים יש הארה מהצמיחה דלעת"ל (בישול התבואה) שנעשית ע"י הזריעה שבעבודת קיום התומ"צ.

ד) **וממשיך** בכתוב חוסן גו', זה סדר נשים. והענין בזה³⁷, דחוסן הוא מלשון חוזק³⁸, והרי החוזק היותר גדול שבעולם הוא כחו של הקב"ה, כח הא"ס, שישנו בעולם. וידוע שגילוי כח הא"ס בעולם

(26) ב"ב ט, א. ירושלמי פאה פ"א ה"א.
 (27) פל"ז.
 (28) מלאכי ג, יב.
 (29) ישעי' כז, ו. וראה תו"א שמות נג, ג ואילך.
 (30) שיחת ש"פ צו, י"ב ניסן ס"ט (תו"מ חמ"ו ע' 251).
 (31) ראה אוה"ת שמות ע' עז ואילך. ח"ז ע' ב'תקלב ואילך. ח"ח ע' ב'תתנד ואילך.
 (32) ישעי' מ, ה.
 (33) הובא בתו"ד אמונת — שבת שם.
 (34) קדושין לט, ב.
 (35) נוסח תפלת העמידה וקידוש ליו"ט.
 (36) נתבאר בסה"מ תרנ"ז ע' רכג ואילך.
 (37) ראה גם אוה"ת שבועות ע' עא ואילך.
 (38) ראה רד"ק ישעי' עה"פ. פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) פ"ח ערך חוסן.

המוגבל הוא כאשר ישנו סדר נשים, שאז ישנו ענין ההולדה, בנים ובני בנים עד סוף כל הדורות, שזהו"ע גילוי כח הא"ס, כמבואר בארוכה בהמשך שמח תשמח תרנ"ז³⁹. וענינו בלימוד התורה, כאשר הלימוד הוא כדבעי למהוי, שאז הרי זה באופן דתען לשוני אמרתך⁴⁰, הלא כה דברי כאש⁴¹, שזהו מצד כח הא"ס שבתורה, שלכן אין בזה הגבלה כלל.

ישועות זה סדר נזיקין. והענין בזה, כמבואר בתו"א⁴² בנוגע לרב יהודה דכולהו תנויי בנזיקין הוה⁴³, שכוונתו בהעסק בנזיקין היתה כדי לבטל את ההיזק דלעו"ז מד' אבות נזיקין שהם חו"ב תו"מ דקליפה, והיינו, שע"י העסק בלימוד התורה בסדר נזיקין, נעשה ענין של ישועות, עי"ז שמבטלים את כל הד' אבות נזיקין יחד עם התולדות שלהם כו'.

חכמת זה סדר קדשים. והענין בזה, דהנה, קרבנות (קדשים) הו"ע הברורים, והיינו, שכאשר מקריבים בהמה ומעלים אותה ע"ג המזבח לריח ניחוח לה', אזי נעשה ענין הברורים כו'⁴⁴. וזהו חכמת זה סדר קדשים, כי בחכמה אתברירו⁴⁵. וזהו גם מה שבקדשים הלילה הולך אחר היום, משא"כ ביום האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה⁴⁶, כי ברייתו של עולם היא באופן דברישא חשוכא והדר נהורא⁴⁷, ע"ד קליפה קדמה לפרי⁴⁸, אף שהפרי הוא עיקר המכוון. אך ע"י הקרבנות בביהמ"ק מתגלה הפרי, ואיך שהפרי הוא העיקר והקליפה טפלה לו, ולכן הלילה הולך אחר היום.

ודעת זה סדר טהרות. והענין בזה, דהנה ידוע מ"ש הרמב"ם⁴⁹ שהטומאות והטהרות גזרות הכתוב הן כו' והרי הן מכלל החוקים, שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים, אלא גזירת הכתוב היא כו', והיינו, שאף שלכאורה לא נעשה שינוי כלל, מ"מ נטמא כו'. וענינו בעבודת האדם, שענין הטומאה הוא מבחי' מקיפים דקליפה⁵⁰. וזהו דעת זה סדר טהרות, שכדי לפעול ענין הטהרה ע"י בירור המקיף דקליפה,

39) סה"מ תרנ"ז ע' קעט.
 40) תהלים קיט, קעב. וראה תו"א יתרו סז, ב. לקו"ת שה"ש כב, א.
 41) ירמ' כג, כט.
 42) ד"ה המגביהי לשבת (מקץ לח, ד).
 43) ברכות כ, א.
 44) ראה גם תניא פל"ד.
 45) ס"פ וישלח. של"ה יט, ב. לקו"ת שה"ש ט, ד.
 46) חולין פג, א.
 47) שבת עז, ב.
 48) ראה זח"ב קח, ב. לקו"ת להאריז"ל.
 49) סוף הל' מקוואות.
 50) ראה גם לקו"ת שם, ג.

בלקו"ת), ובסופו של דבר (ע"י ענין החלום וכו', כמסופר בארוכה במכתב) הסכים הצ"צ להכניסם בדרושי רבינו הזקן, ויצאו לאור בחייו. ומובן, שנוסף על כללות המעלה של דבר שבדפוס לגבי כתב או דיבור, כפתגם הצ"צ (כפי שנמסר ע"י רבינו נשיאנו⁶) שדבר שבדפוס הוא לעד ולעולמי עולמים, יש גם מעלה בדבר שנדפס בחיים חיותו בעלמא דין לגבי דבר שנדפס לאחר ההסתלקות, כמ"ש רבינו הזקן באגה"ק בסוף הביאור לסי' ז"ך⁵ ש"אחר פטירתו מתפשטת הארתו .. לששים ריבוא נשמות כמו שמש המאיר מתחת לארץ לששים ריבוא כוכבים", כך, שאין זה בדוגמת המעמד ומצב שבשעת מעשה.

ובהתאם לכך, נתעכב עתה על ההערה הראשונה של הצ"צ שיש בה אריכות קצת, ובה רואים גם שענין המבואר בזה קשור גם עם הלכה בנגלה דתורה — בהתאם לענינו המיוחד של הצ"צ, שאצלו רואים בגלוי, שנגלה וקבלה, דרוש ורמז, בלולים ביחד, ועד שנעשית אחדות שלימה.

— בתורתו של רבינו הזקן, הענינים של נגלה דתורה ופנימיות התורה הם במקומות שונים. ואע"פ שכאשר מעיינים בתורת הנגלה של רבינו הזקן, יכולים לדייק משם כמה ענינים בפנימיות התורה, ועד"ז בלימוד פנימיות התורה יכולים להוציא ענינים גם בנגלה דתורה, אבל, בשביל זה יש צורך להתייגע כדי למצוא ולהוציא מפס"ד בשו"ע ענין בפנימיות התורה, ועד"ז ממאמר חסידות — ענין בנגלה דתורה; משא"כ בתורתו של הצ"צ, רואים בגלוי שנגלה ופנימיות התורה הם בחדא מחתא, באופן של התאחדות, ועד שנעשים ענין אחד בתורה.

וכידוע הסיפור שסיפר רבינו נשיאנו⁷ אודות הצ"צ, שלאחרי הריבוי והאריכות במאמרי החסידות של אדמו"ר האמצעי, שבמשך השנים כבר נתרגלו החסידים לכך, והיו קולטים את המאמרים, הנה כאשר התחילה הנשיאות של הצ"צ ואמירת המאמרים בסגנון שלו, הרי אף שהמאמרים לא היו ארוכים כ"כ, מ"מ, הי' קשה לחסידים לקלוט את המאמרים, וכפי שביאר רבינו נשיאנו טעם הדבר — מפני שלא היו רגילים לסגנון כזה, שכאשר מדובר אודות ענין של חסידות, הנה כאן נעשה הענין "מואר" ע"י מדרש, וכאן בא מאמר מהגמרא, מאמר הזהר ודין בנגלה, וכל זה — בסדר אחד.

6) ראה גם תו"מ חמ"ה ס"ע 61. וש"נ.
 7) ראה גם תו"מ חל"ד ס"ע 319. וש"נ.

4) אג"ק שלו ח"ב ע' שפב.
 5) קמז, ב.

בס"ד. שיחת מוצש"ק פ' צו, אור לי"ג ניסן, ה'תשכ"ו.

— מאה שנה להסתלקות-הילולא של אדמו"ר ה"צמח-צדק" —

בלתי מוגה

א. בעמדנו ביום ההילולא של הצמח-צדק, ובשנת המאה להסתלקות-הילולא שלו — יש לפתוח בתורתו של בעל ההילולא.

ובהקדמה:

בנוגע לתורתו של הצ"צ — הנה אף שרוב תורתו וכל תורתו לא נדפסה במשך ימי חייו בחיים חיותו בעלמא דין,

[ולא כפי שהי' אצל רבינו הזקן, שהדפיס בחייו את הלכות תלמוד תורה, ולאחרי כן — גם הלכות ברכות הנהנין ושאר ההלכות שנכללו בסידור, ועוד לפני הסידור — ספר התניא, שכל זה נדפס עוד בחייו של בעל התורה, רבינו הזקן]. ועד"ז אצל אדמו"ר האמצעי, שכו"כ ספריו נדפסו בחיים חיותו בעלמא דין; אבל הצ"צ — הנה התשובות שלו שעל שמם נקרא בשם "צמח צדק", וכן מאמרי ועניני החסידות שלו, נדפסו כמה שנים לאחרי הסתלקותו].

ישנו יוצא מן הכלל — ההערות והגהות ומראה מקומות שנכללו בלקוטי תורה, שנדפסו בחיים חיותו ועל ידו.

וכידוע הסיפור הארוך שסיפר נשיאנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, ואח"כ כתבו גם במכתביו שכבר נדפסו² — השתלשלות הדברים אודות הפסק בין הדפסת ה"תורה אור" להדפסת ה"לקוטי תורה", שלכתחילה היתה הסברא שיודפסו זה לאחרי זה (כפי שמסתבר גם בשכל, להיותם המשך אחד של דרושי רבינו הזקן על חמשה חומשי תורה, ולכן מצינו שבכמה כתבים נקרא הלקו"ת בשם חלק שני של התו"א³), אלא שבינתיים הי' ענין של גזירת המלכות כו', ומצד זה הי' הפסק של כמה שנים בין הדפסת התו"א להדפסת הלקו"ת, וכתוצאה מזה היתה תועלת גדולה ותוספת מרובה ביותר — כיון שבינתיים נודע שישנם הערות והגהות וביאורים של הצ"צ על דרושי רבינו הזקן (החל מהדרושים שנדפסו

(1) ראה גם תו"מ ח"ח ס"ע 350. וש"נ.
(2) בהוספות לתו"א ולקו"ת. ולאח"ז
תעא. נ"ך ע' תצו.
(3) ראה אוה"ת חוקת ע' תתלח. דברים ע' כ. ראה ע' תרפה. שה"ש ע' יב. ע' תכו. ע' באג"ק שלו ח"ד ס"ע תקס ואילך.

הרי זה ע"י בחי' הדעת, שעולה ומגעת בפנימיות הכתר (למעלה יותר ממה שמגעת בחי' החכמה)⁵¹, ועי"ז נעשה לא רק בירור ד' אבות נזיקין, שכללותם הוא בחי' הפנימיות דקליפה, אלא גם בירור בחי' המקיפים דקליפה (וע"ד המבואר בלקו"ת פ' אחרי"י⁵² בפירוש מ"ש⁵³ כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, עליכם דוקא, מה שהוא בחינת מקיף, שעז"נ יכפר, משא"כ מכל חטאתיכם, פנימיות שבכם, עז"נ לפני הוי' תטהרו, אתם בעצמכם).

וזהו והי' אמונת עתך חוסן ישועות חכמת ודעת, שקאי על ששה סדרי משנה, כללות התורה, כפי שפועלת בעולם. וההתחלה בזה היא בענין אמונת עתך, זרעים ומועד, שזהו שענין המועדים קשור עם זמן בישול התבואה, כי, כללות ענין התורה ומצוותי' בזמן הזה הו"ע הזריעה, ואילו ענין הצמיחה (בישול התבואה) יהי' לעתיד לבוא (והארה מזה בזמן המועדים, כנ"ל).

(ה) **וי"ל** בדא"פ שזהו גם הקשר עם מ"ש החודש הזה לכם, שחודש ניסן הוא חודש של גאולה, שבו נגאלו אבותינו ממצרים ובו עתידין להגאל, שזהו לפי שחודש ניסן הוא חודש האביב, שבו מתחיל בישול התבואה, שזהו ענינה של הגאולה העתידה, ענין הצמיחה, כמ"ש ומלאו פני תבל תנובה, לאחרי כללות העבודה דהבאים ישרש יעקב, שזוהי הזריעה דתומ"צ שזורעים בנ"י במשך שית אלפי שנין דהוי עלמא⁵⁴, ובפרט במשך זמן הגלות, כידוע שכל הגילויים של ימות המשיח תלויים במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות⁵⁵.

וזהו גם מ"ש בהמאמר⁵⁶ שתיבת אביב (שמו של חודש ניסן, חודש האביב) מתחילה באל"ף ואח"כ ביי"ת, א"ב כסדרן (מלמעלה למטה), ולא כמו תשרי, שהוא בסדר דתשר"ק (מלמטה למעלה), וכפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בארוכה בד"ה החודש הזה לכם הי"ש⁵⁷, שבענין הספירות הנה ניסן הוא חסד ותשרי הוא גבורה. וזהו שהגאולה דלעתיד לבוא, עלי' נאמר⁵⁸ בשובה ונחת תושעון, תהי' בניסן, לפי שתהי'

(51) מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ד (55) תניא רפ"ז.

ע' אישצו. (56) אוה"ת שם ע' רסא. וראה שם ע' רסב. אוה"ת סידור ע' שסח.

(52) כח, ב. (57) פ"ח (סה"מ הי"ש ע' 28).

(53) אחרי טו, ל. (58) ישע"י ל, טו.

(54) ר"ה לא, א. וש"נ.

מצד בחי' החסד⁵⁹, כדעת ר' יהושע⁶⁰ שפליג על דברי רבי אליעזר אם ישראל עושיין תשובה נגאלין, וס"ל שבכל אופן תהי' הגאולה, כמ"ש⁶¹ חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו, חנם נמכרתם בעבודת כוכבים ולא בכסף תגאלו לא בתשובה ומעשים טובים, היינו, שהגאולה תהי' באופן של אתערותא דלעילא. אלא שאעפ"כ תהי' בגאולה העתידה גם המעלה שבחודש תשרי (אתערותא דלתתא, מלמטה למעלה). ויתירה מזה, שבגאולה העתידה נאמר⁶² רני ושמחי בת ציון, בת דייקא, בחי' מקבל (מלמעלה למטה), שבחי' בת, שהיא שם ב"ן המתברר, תתעלה יותר מבחי' אמי, בחי' בינה (ענין התשובה, שזוהי העבודה דחודש תשרי)⁶³. וכן הוא גם בענין האותיות, דהנה, ישנם אותיות בינונין, רברבין וזעירין, וידוע ומבואר בכ"מ⁶⁴ שאתון זעירין הם במלכות, אתון בינונין הם בז"א (שזוהי מדריגת תושב"כ), ואתון רברבין הם בכינה, ואעפ"כ, הנה דוקא במלכות, אתון זעירין, החל מאות א' שהיא התחלת האותיות [שזוהו האל"ף דאנכי הוי' אלקיך⁶⁵, ששייך לחודש ניסן, שהוא למעלה מבריאת העולם (בחודש תשרי) שמתחיל באות ביי"ת דבראשית], הנה באל"ף זעירא יאיר לעת"ל אור גדול יותר מאשר באל"ף רבתי. וענין זה יתגלה בגאולה העתידה, שאז תהי' הקצירה שלאחרי הזריעה דכללות מעשינו ועבודתינו כל משך זמן הגלות, וכאמור לעיל שתהי' בחודש ניסן, חודש האביב, שבו נגאלו ממצרים ע"י גואל ראשון, ובו עתידין להגאל ע"י גואל אחרון, הוא גואל ראשון⁶⁶, משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, בעגלא דידן.

(59) ראה גם אוה"ת בא שם (ע' רס).
 (60) סנהדרין צז, ב.
 (61) ישע"י נב, ג.
 (62) זכרי' ב, יד.
 (63) ראה אוה"ת שם ע' רעג. וראה ד"ה החודש דש"פ צו, י"ב ניסן (לעיל ע' 14 ואילך).
 (64) ראה רמ"ז ומקדש מלך לזח"ג ר"פ ויקרא. מאורי אור א, נב. אוה"ת נח נה, ב. ביאורו"ז להצ"צ ח"א ע' רמא. ע' תתקא. סה"מ תר"ם ח"א ע' פב.
 (65) יתרו כ, ב.
 (66) ראה שמו"ר פ"ב, ד. זח"א רנג, א. שער הפסוקים להאר"ז ויחי מט, י. תו"א ר"פ משפטים (עה, ב).

של רבינו הזקן הוא חכמה, ואדמו"ר האמצעי ענינו בינה⁴³, שלכן הי' אצלו הענין דרחובות⁴⁴ הנהר⁴⁵, הרחבה גדולה בענינים של הבנה והשגה דתורת החסידות, ולאח"ז בא ענינו של הצ"צ, ספירת הדעת, מפתחא דכליל שית⁴⁶, וע"פ המבואר במאמר הצ"צ⁴⁷ בענין דעת זה סדר טהרות⁴⁸ (תכלית השלימות דשיתא סדרי משנה), הרי זה סיום הבירור (לא רק של בחי' הפנימיות, אלא) גם של בחי' המקיפים דקליפה, ובמילא נעשה קיום היעוד את רוח הטומאה אעביר מן הארץ⁴⁹, ולאח"ז יכולה להיות רק עבודת הצדיקים, כיון שאין צורך בענין של מלחמה (שהרי את רוח הטומאה אעביר מן הארץ), וכמ"ש⁵⁰ ונתתי שלום בארץ גו', וחרב לא תעבור בארצכם, אפילו חרב של שלום⁵¹, כי אם פדה בשלום נפשי⁵², כפי שהי' בזמן שבו התחיל הענין דהפצת המעיינות⁵³, ונמשך עתה באופן שמגיע גם חוצה, ועי"ז קא אתי מר דא מלכא משיחא⁵⁴, בקרוב ממש, למטה מעשרה טפחים.

(43) ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 349.
 (44) לשון הכתוב — וישלח לו, לז.
 (45) ראה זח"ג קמב, א. עץ חיים שער ח (שער דרושי נקודות) פ"ד. וראה לקו"ת פ' ראה יח, ב. ובכ"מ.
 (46) זח"ב קעז, רע"א. וראה לקו"ת ואתחנן ו, ד. ובכ"מ.
 (47) אוה"ת במדבר (שבועות) ע' עח ואילך — הובא ונתבאר במאמר הא', ד"ה החודש פ"ב ואילך (לעיל ע' 18 ואילך).
 (48) שבת לא, א.
 (49) זכרי' יג, ב.
 (50) בחוקותי כו, ו.
 (51) תענית כב, א.
 (52) תהלים נה, יט. וראה אוה"ת בחוקותי ע' רא.
 (53) ראה אג"ק אדמו"ר הזקן ח"א ע' צח.
 (54) אגה"ק דהבעש"ט נדפס (גם) בכתר שם טוב הוצאת קה"ת בתחילתו. ובכ"מ.

בזמן המשנה, וכמו רבי עקיבא [שעליו נאמר במסכת סנהדרין³¹ (בהמשך להכלל שסתם מתניתין רבי מאיר וכו' סתם ספרי רבי שמעון) כולהו אליבא דרבי עקיבא] שחי מאה ועשרים שנה³², וכן הלל הזקן³² כמו משה רבינו שהיו ימיו מאה ועשרים שנה³³ [כפי שנרמז³⁴ גם בפסוק³⁵ בשגם הוא בשר, בשגם בגימטריא משה, וכתוב שם³⁵ והיו ימיו מאה ועשרים שנה, וכך היו ימי חיי משה], וא"כ, היתה המשנה צריכה להמשיך ולבאר גם בנוגע למספר השנים שלאחרי מאה שנה. אך הענין הוא, שבמשנה מדובר רק בנוגע לסדר העבודה בבירור העולם כו', ולכן נימנו מספר השנים עד מאה שנה, שאז נשלמת העבודה בבירור העולם, אבל גם לאח"כ יכולה להיות אריכות ימים ושנים, אלא שאז מתחילה עבודה אחרת כו'.

(ד) **ועפ"ז** יובן גם גודל העילוי דמאה שנה לענין ההסתלקות. ובהקדים, שגם לאחרי ההסתלקות ישנו הילוך ועליית הנשמה מחיל אל חיל, כמארז"ל בסיום וחותם מסכת ברכות, תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, שנאמר³⁶ ילכו מחיל אל חיל. ובנוגע לנשיא ומנהיג ישראל, הנה הליכתו ועלייתו היא באופן שבתר רישא גופא אזיל³⁷, והיינו, שהולכים ומתעלים עמו כל החסידים והמקושרים, ועד לכל אשר בשם ישראל יכונה³⁸, אם הוא רק רוצה לפנות (זיך אַ קער טאַן) ולילך בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו³⁹. ומובן, שכאשר נשלמו מאה שנה מיום ההסתלקות, הרי בודאי ה' אצלו הענין דמאה שנה בתכלית השלימות. וכיון שלא יעזוב צאן מרעיתו⁴⁰, הרי עילוי זה נמשך גם למטה, וכמו כל הענינים הקשורים עם פנימיות התורה, שלית תמן לא קושיא ולא מחלוקת כו'⁴¹, ולא העלם והסתר, הרי זה נמשך למטה מעשרה טפחים בדרכי נועם ובדרכי שלום, אלא שצריך להוציאו מן הכח ולהביאו אל הפועל (שהרי לא נוטלים את ענין הבחירה כו').

ובזה גופא יש ענין מיוחד בנוגע לשנת המאה להסתלקות-הילולא של הצמח צדק, שענינו בספירות הוא ספירת הדעת (כידוע⁴² שענינו

בס"ד. מוצש"ק פ' צו, אור לייג ניסן (מאמר ב), ה'תשכ"ו

— מאה שנה להסתלקות-הילולא של אדמו"ר ה"צמח-צדק" —

(הנחה בלתי מוגה)

איתא בזהר¹ על הפסוק² ויהיו חיי שרה מאה שנה גו', מאה שנה כללא דכולא כו' מאתר עילאה סתימא דכל סתימין כו', שזהו בחי' הכתר. ומבאר בזה בעל ההילולא³, בהקדם ביאור המאמר דפתח אליהו⁴, אנת הוא חד ולא בחושבן כו' אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינן להון עשר ספירן, והיינו, שאע"פ שאנת הוא חד ולא בחושבן, שזהו למעלה מכל עניני מספר, מ"מ, נמשכים ממנו עשר ספירות. ומבאר⁵ שקאי על הכתר שהוא ממוצע בין המאציל לנאצלים⁶, וכולל משניהם, דהיינו, שפנימיות הכתר הוא בחי' תחתונה שבמאציל, וחיצוניות הכתר הוא שרש הנאצלים, וא"כ, מצד שיש בו מבחי' תחתונה שבמאציל, הרי זה בחי' חד ולא בחושבן, ומצד שיש בו מבחי' שרש הנאצלים, שייך בו בחי' חשבון דעשר ספירות. ועפ"ז מבאר מ"ש ויהיו חיי שרה מאה שנה, שכאשר נמשך במלכות דאצילות, הנק' שרה, מבחי' הכתר (אתר עילאה סתימא דכל סתימין), הרי זה המספר דמאה, שכולל כל הע"ס דאצילות בשלימות היותר משובח, עד שגם כל א' כלול מעשר, שלכן הוא מספר מאה. ומוסף בהגהה⁷, ר"ל שכל בחי' מע"ס שבו שקולה כנגד כל הע"ס דאצילות. אמנם, המספר מאה הוא מצד קבלתה מבחי' שרש הנאצלים שבכתר, שלכן הוא בגדר מספר הספירות, אבל מצד בחי' התחתונה שבמאציל, הרי אינו בגדר ספירות כלל. וזהו שנאמר בהם (מאה) שנה, לשון יחיד, שזהו מצד קבלתה גם מבחי' תחתונה שבמאציל שבכתר, שמתלבש בבחי' שרש הנאצלים שבכתר, והיו לאחדים ממש, עד שהמאה הם בחי' שנה, לשון יחיד ממש. ודוקא מצד היותן שנה, לשון יחיד, שמקבלים מבחי' חד ולא בחושבן, לכן הם במספר גדול, שהוא מספר מאה, שזהו כפי

(6) ראה עץ חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א.

(7) וכנראה שזהו מאמר של רבינו הזקן, שנעתק ע"י הצ"צ בתוספת ביאור והסבר, הן בפנים המאמר והן בחצאי עיגול.

(1) ח"א קכג, א.

(2) ר"פ חיי שרה.

(3) בד"ה בזהר כו' ע"פ ויהיו חיי שרה —

אוה"ת ר"פ חיי שרה (קו, ב ואילך).

(4) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

(5) ס"ד (אוה"ת שם קי, ב).

וראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' פ.

(39) לשון אדה"ז — תניא אגה"ק סכ"ז.

(40) ראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' קמא. ועוד.

(41) רע"מ בזח"ג קכד, ב. הובא ונתבאר בתניא אגה"ק סכ"ז.

(42) ספר השיחות תרצ"ז ע' 215. תרצ"ט

ע' 322. תש"ב ע' 19. תש"ה ע' 60.

(31) פו, א.

(32) ספרי ברכה לד, ז.

(33) ברכה שם.

(34) ראה חולין קלט, ב ובפרש"י.

(35) בראשית ו, ג.

(36) תהלים פד, ח.

(37) עירובין מא, א.

(38) ע"פ לשון הכתוב — ישעי' מד, ה.

שמספר עשר הוא באופן היותר שלם ומשובח, שכל א' ג"כ כלול מעשר, אלא שהמאה הם לשון יחיד, שמתאחדים ומתכללים בבחי' יחיד ממש (והיינו, שמאה שנה הוא מספר אחד שכולל שני ענינים, הן הריבוי דמאה, והן הענין דשנה לשון יחיד, כשם שספירת הכתר היא ספירה אחת שכוללת שני ענינים, שרש הנאצלים, ובחי' התחתונה שבמאציל).

ב) וע"פ האמור מתבאר גם כללות היחוס והמעלה דמספר מאה. ובהקדים, שבנוגע לשלימות ענין המספר מצינו שזהו המספר עשר, כמבואר בארוכה בפרדס בתחילתו⁸ (וכן הוא ע"פ חקירה), שהטעם שהספירות הם במספר עשר, עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר⁹, הוא, לפי שהשלימות של כל ענין, הן רוחני והן גשמי, היא כפי שמורכב וכלול מעשר (כפי שמבאר בארוכה בכמה פרטים ובכמה אופנים). ולכן מצינו במדרש (וגם בספרי חקירה)¹⁰ שכאשר נשלם מספר עשר, אזי חוזרים ומתחילים מאחד. וזהו גם הטעם שיש רק עשר ספירות, אף שיש ע"ס באצילות, וגם בבריאה וביצירה ועשי', ולכאורה, הרי ע"ס דבריאה אינם כמו ע"ס דאצילות, ועד"ז בנוגע לע"ס דיצירה ועשי', וא"כ, הוצרכו להיות ארבעים ספירות, ולא רק עשר ספירות¹¹. אך הענין הוא, שלאחרי ע"ס דאצילות, מתחיל סדר חדש בענין העשר ספירות, כפי שהם בעולם הבריאה, ועד"ז ביצירה ועשי', וכידוע¹² המשל מאותיות החותם כפי שנחקקים ע"ג השעוה, ואח"כ נמשכים למטה יותר כו' (כמבואר בארוכה בהמשך דר"ה¹³ מכ"ק מו"ח אדמו"ר). ועפ"ז נמצא ששלימות המספר הוא עשר. ולאידך גיסא מצינו ששלימות המספר הוא המספר אלף, וזהו גם מה שאָלף אותיות אָלף¹⁴, כי, לאחר שנגיעים למספר אלף, שזהו שלימות המספר, אזי חוזרים ומתחילים מאחד (אָלף)¹⁵. וכן הוא בענין המספרים לפי סדר אותיות הא"ב (דכשם שאותיות הא"ב הם אותיות בלשון הקודש, שאינו לשון הסכמי, אלא ניתן מהקב"ה, כן הוא גם בנוגע למספרים שע"פ סדר הא"ב), שלפי הסדר דאי"ק בכ"ר¹⁶ נכמובא גם

(8) שער ב (שער טעם האצילות) פ"א ב. (9) ספר יצירה פ"א מ"ד. (10) ראה מדרש תדשא סימן א. חייט בפירושו למערכת האלקות פ"ג (ט, ב) — בדפוס מנטובה, ש"ח) — הובא בפרדס שם פ"ב. קול יהודה לכוזרי מאמר ד. (11) ראה גם ד"ה ביום השמע"ץ תשל"ד. שיחת ש"פ בראשית תשי"ז (תו"מ ח"ח ע' 112). לקוטי ביאורים (לר"ה מפאריטש) על שער היחוד (קצד, סע"ד ואילך). (12) ראה אוה"ת ענינים ע' קלו. המשך תער"ב ח"א ע' עח. (13) תרצ"ו (סה"מ תרצ"ו ע' 4). (14) ראה ב"ר פ"א, י. (15) ראה של"ה שמת, א"ב. (16) ראה זהר חדש אחרי מח, ג. ועוד.

בלקו"ת¹⁷, ובארוכה בדרושי הצ"צ בענין קדש לי כל בכור¹⁸ (שזהו"ע השיך ליצי"מ), הנה סיום כ"ז האותיות (ביחד עם האותיות הסופיות) הוא באות צ' סופית, שמספרה ט' מאות¹⁹, ולאח"ז חוזרים ומתחילים מאות אלף, שזהו המספר דאלף, כנ"ל [וכמו"כ ישנו המספר דרבבה, שיש בו ב' פירושים, הא', מלשון ריבוי²⁰, והב', שזהו מספר ריבוא (וכמ"ש²¹ ורבו רבבן קדמוהי יקומון) שהוא עשרת אלפים²²]. אבל לכאורה אינו מובן מהו הענין המיוחד שבמספר מאה. אך הענין הוא, שמספר מאה הוא השלימות היותר משובח שבמספר עשר, שכל א' כלול מעשר, כנ"ל.

ג) וממשיך במאמר⁵, שעפ"ז יש לבאר מאמר המשנה²³ בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם, שנתקשו המפרשים מה בא להשמיענו. אך הענין הוא, שבן מאה שנה היינו שניתנו לו מאה שנה לעבוד בהן את הבורא ית', שבהם מברר את כל עשר כחות נפשו, ובאופן שהבירור הוא בשלימות, שזהו כפי שכל א' מכות הנפש כלול מעשר, שבשביל זה ניתנו לאדם מספר השנים, החל משבעים שנה, כמ"ש²⁴ ימי שנותינו בהם שבעים שנה, כנגד ז' המדות כפי שכל א' כלולה מעשר, ויתירה מזה, אם בגבורות שמונים שנה²⁴, שזהו כאשר ניתוסף גם הבחי' השמינית, ויהי ביום השמיני²⁵, וכיון שכל א' כלולה מעשר, אזי נעשה המספר דשמונים שנה, ועד שבאים לתכלית השלימות דמספר מאה, שזהו מצד ההתכללות דעשר בכל א' מעשר כחות הנפש, וכמו לעתיד לבוא, שאז תהי' השלימות של כל העשר בחי', שזהו"ע דכינור של עשר נימין²⁶. וזהו בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם²⁷, כיון שהעולם שלו נתברר בתכלית השלימות²⁸, שנתבטל ההעלם כו'²⁹ (עולם מלשון העלם³⁰). ועפ"ז יובן מה שלא נימנו במשנה מספר שנים לאחרי בן מאה שנה, דלכאורה, הרי גם בזמן הזה ישנם כאלו שמאריכים ימים יותר ממאה שנה, ועאכו"כ

(17) ר"פ ברכה*. (18) אוה"ת בא ס"ע שלד ואילך. (19) ראה עץ חיים שער לה (שער תיקון הירח) פ"ה. (20) ראה ראב"ע בעלותך י, לו. (21) דניאל ז, י. (* בענין זה נזכר גם דרושי מה טובו אהליך (ראה אוה"ת בלק ע' א"לג ואילך, בביאור דברי רבינו חזקן בלקו"ת ט"פ בלק). (22) ראה ספר השרשים להרד"ק ערך רבב. (23) אבות ספ"ה. (24) תהלים צ, י. (25) שמיני ט, א. (26) ערכין יג, ב. (27) ראה גם אוה"ת חוקת ע' תתיו. (28) ראה גם אוה"ת שלח ע' תקט. (29) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 87. ע' 307. ע' 322. (30) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.